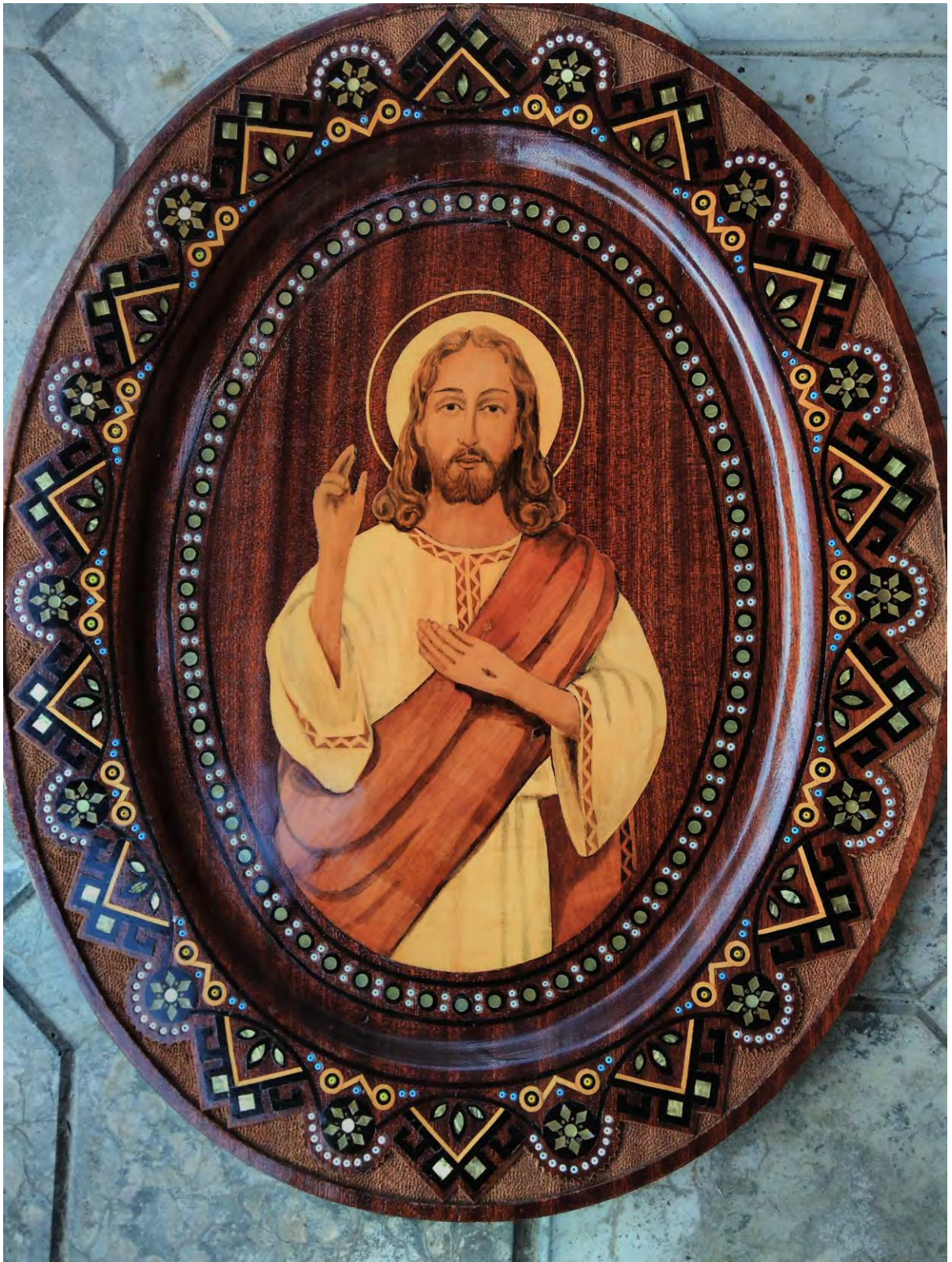

Микола Грешняк

Храми Духовності
Історичний нарис про
Вижньоберезівські духовні святині

с. Вижній Березів
2016

ББК 84.4(Укр6)

Г 79

Микола Грепиняк

Г 79 Храми Духовності. Історичний нарис про Вижньоберезівські духовні святині/Грепиняк – Косів: Писаний Камінь, 2016 – 74 с.

© Микола Грепиняк, 2016

© Видавництво

«Писаний Камінь», 2016

с. Вижній Березів - Згорище

Ц. Вознесіння Господнього

с. Вижній Березів - Заріка

Ц. св. Іллія 2009

Чому нам конче потрібна саме Українська Греко-Католицька Церква?

Український етнос пережив страшні історичні часи. За умов тоталітаризму панувала загалом тенденція поглинання націй, сім'ї, релігії. Реальний соціалізм всіляко намагався анулювати суб'єктивність української нації, її духовність, право вважати Ісуса Христа ідеалом істинної людяності. І якщо всупереч цьому український народ ще існує як нація, то це справжнє диво.

Через цілу низку обставин свого підневільного національного буття український народ загалом був і є одним із найрелігійніших народів світу. Віра слугувала йому і продовжує слугувати засобом самовираження і виявлення своїх найкращих ідеалів. У ставленні до Бога українець виражав і виражає своє ставлення до світу, до людей і до самого себе. Ми є християнський народ і хочемо своєї рідної Української Церкви.

Єпископ УГКЦ Павло Василик подає нам роз'яснення, чому саме для нас, українців, рідною є Греко-Католицька Церква: «Греко-Католицька Церква – це невід'ємна частина Вселенської Церкви під владою святійшого папи Римського. Це – Церква князя Володимира Великого. Адже він прийняв християнську віру в 988 році з Візантії. А остання тоді була під Римом. Розколу між Церквами ще не було, він стався в 1054 році. А з цього виходить, що український народ прийняв віру не православну, а католицьку.

Отже, УГКЦ має свій першопочаток. Перша Унія 1596 року – не початок нашої Церкви, як часто пишуть історики. Берестейська Унія – це поновлена єдність Української Церкви з апостольським престолом. Нинішня наша Церква – продовження тієї, що існувала на Західній Україні до 1946 року, вона має ті ж самі обряди. Але не уніатська (так вона звалася лише за одного покоління після Унії), а Греко-Католицька. А що нас в Римі називають українці греко-католиками східного обряду, то так воно і є. Ми – католики, бо так були охрещені, але маємо дещо відмінні від західних східні обряди» (П. Я. Василик. «Люди, любіть один одного...». «Прикарпатська правда», 2 лютого 1990 року).

Йосип Тереля дає нам наступне пояснення, чому саме ми є католиками: «Ми є традиційна Вселенська Церква ще з часів св. Кирила та Методія. Ми були і є католиками, але не західного, а східного обряду. Знову ж московіти, вороже наставлені до Берестейської Унії, говорять, що до Унії спричинилися поляки, що Українська Церква відпала від «прадідівської віри» і, що правдиве православ'я ніколи не може бути у злуці з Апостольською столицею...

Наші єпископи відокремилися релігійно і обрядово від своїх злих сусідів росіян і поляків, що в однаковій мірі по-хижацькому нищили нашу націю, вживаючи релігію як засіб для поневолення» (Й. Тереля. «2001». Ужгород-Торонто, 1991 рік).

«Чому нам, галичанам, – корінному населенню західноукраїнських земель, – йдеться конче про Греко-Католицьку Церкву?» – запитує Орест Смицнюк, член Комітету сприяння УГКЦ, і на це риторичне запитання дає обширну відповідь: «Тому, що ми, наші прадіди і діди з цією Церквою прожили уже біля 400 років і вважаємо, що за цей час вона зарекомендувала себе на наших землях духовною

спородою, гідною її Творця. Вона була нашим вчителем, вихователем і наставником на стезі добра, гуманності і людяності.

У часи бездержав'я саме вона стала забралом проти всяких асиміляцій і яничарства. Завдяки Греко-Католицькій Церкві ми збереглися як нація, вона своїм могутнім впливом і авторитетом зберегла наш народ від можливої полонізації і русифікації. У часи воєнних лихоліть її сини, священники греко-католицької віри, розділили долю свого народу, пішли разом з народом етапами в Сибір, були закатовані в тюрмах і таборах, чим довели, як повинні жити і вмирати християни, пастирі свого народу й українці.

Крім того, ми її хочемо ще й тому, що першоієрархом цієї Церкви став сам Верховний Апостол Петро, якому, згідно з Євангелієм від Івана (гл. 21), Христос сказав: «Паси вівці мої!» і цим Він виділив Петра з-поміж інших Апостолів...

Будучи однією із складових частин Вселенської Церкви, Українська Греко-Католицька Церква стоїть проти всяких розколів за національними чи соціальними ознаками і, будучи східною за обрядом, зберігає церковну догматичну єдність з Вселенським Апостольським Престолом, підтверджуючи на ділі Символ Віри, який промовляють як молитву і православні, і католики: вірую в Єдину Святу Соборну Апостольську Церкву.

Ми її хочемо ще й тому, що у єдності з цією Церквою наші предки починали своє життя на Київській Русі як християни. І не наша вина, що вороги хотіли нас від неї відлучити...» (Орест Смицнюк. «Тернистий шлях». «Галичина», 6 листопада 1990 року).

Українська Греко-Католицька Церква з самого початку її заснування зазнавала тиску і гоніння зі сторони владних структур та церковних громад РПЦ. Найбільшого тиску УГКЦ зазнала за Петра I, який хотів підпорядкувати її інтересам держави. Він завів церковну реформу – синодальну адміністратору, коли в особі імператора зосереджувалася і духовна, і світська влада, тобто нею мав управляти імператор. До Української Греко-Католицької Церкви Петро I вживав особливих заходів приборкання.

Великого переслідування УГКЦ зазнала і за царювання Катерини II. Вона ліквідувала Київську Католицьку Митрополію, а це було дев'ять тисяч парафій і 145 монастирів з вісьмома мільйонами вірних УГКЦ. Царським указом 1795 року Українські Католицькі Храми силою були передані РПЦ, а священників просто ганебно виганяли із храмів.

Станіславську єпархію УГКЦ з 1899 по 1901 роки очолював Андрей Шептицький. Він підтримував діяльність таких світських культурно-просвітницьких товариств, як «Просвіта», «Рідна школа», «Сільський господар», відвідав багато парафій у гірській місцевості, на велелюдних зустрічах з парафіянами спілкувався народною мовою. Андрей Шептицький залучав кошти на відбудову Церков, що погоріли внаслідок стихії тощо. Народу імпонувала його пасторська і благодійна діяльність, тому його поважали і захищали від всяких негараздів та нападок недоброзичливих людей.

У житті села Вижній Березів великою подією в 1900 році був приїзд до Храму Христа Царя архиєрея і майбутнього митрополита Андрея Шептицького. Він відправив тут Службу Божу, а після неї ще довго розмовляв з мирянами, цікавився як живеться українству при неукраїнській владі, адже, починаючи з 1349 року і аж до 1939 року, польське панування на нашій землі фактично не припинялося.

Хоча після поділу Польщі у 1772 році Галичина увійшла до складу Австрійської імперії, але поляки все одно продовжували панувати в краї.

Візит великого церковного чину до Вижнього Березова був спричинений поширенням москвофільства на березівському терені, яке запровадив священник-москвофіл Григорій Тим'як. Москвофільство, підтримуване Москвою, широко розповзлося по Галичині і мало метою запровадити російське православ'я та прилучити Галичину до Росії. Після візиту єпископа Шептицького вогнище москвофільства в Березовах почало затухати, а парафіяни Греко-Католицької Церкви стали більш патріотично настроєними.

Граф Андрей Шептицький народився в українській княжій родині 1865 року. Після смерті у 1898 році митрополита і кардинала Сильвестра Сембратовича у Ватикані стали підбирати кандидатуру на Голову Української Католицької Церкви. Вибір зупинився на кандидатурі Андрея Шептицького і його було іменовано у 1899 році на єпископство. Йому прийшлося керувати Українською Церквою у надзвичайно несприятливих для українців життєвих умовах. В 1914 році вибухнула Перша світова війна, яка переросла в Російську революцію і закінчилася 1917 року військовим переворотом комуністів на чолі з Леніним та Троцьким.

У Першу світову війну Галичина була окупована російською царською армією. Царська Росія переслідувала вірних УГКЦ, а митрополита Андрея Шептицького 1914 року заарештувала і вивезла в Сибір. Звільнено митрополита аж в 1917 році.

У період повстань та підпільної боротьби за суверенну самостійну Українську Державу та Українську Греко-Католицьку Церкву, у період третьої окупації Галичини комуністичною Москвою у 1939 році, у період Другої світової війни довелося жити і працювати великому митрополитові Андрею Шептицькому. Помер він у Львові 1944 року.

Остаточо з Українською Греко-Католицькою Церквою розправився у 1946 році «великий вождь» Йосип Сталін. УГКЦ перейшла у підпілля. Зразу після війни власті звинуватили Греко-Католицьку уніатську Церкву у ворожості щодо Радянської влади і радянського народу. До відкритого судового процесу не дійшло, але Церкву знищили. Львівський псевдособор у 1946 році Українську Греко-Католицьку Церкву приєднав до Російської Православної Церкви. Був заарештований митрополит Йосип Сліпий, заарештовані були також всі єпископи та всі греко-католицькі священники, котрі відмовилися переходити на російське православ'я. Але вірні УГКЦ священники і миряни протягом 44 років щиросердно оберігали свою Українську Греко-Католицьку Церкву, продовжували молитись вночі при затулених вікнах на рідній землі, по тюрмах, катакомбах та ГУЛАГах холодного та голодного Сибіру, Казахстану, Колими, Комі та Уралу.

В січні 1990 року Львівський Церковний Собор скасував рішення Собору 1946 року і УГКЦ свою діяльність повністю відновила. В даний час до її структури в Україні входить сім митрополій, вона налічує 30 єпархій і об'єднана з 646 громадами.

Однією з найбільш дражливих і болісних проблем сьогодення стала необхідність нормалізації релігійного життя на Україні, зокрема тут, у Галичині. Боротьба за

легалізацію Української Греко-Католицької Церкви, на щастя, успішно завершилася, кількість греко-католицьких парафій множитья з кожним днем. Почався масовий перехід віруючих і цілих парафій до цієї Церкви, особливо там, де є вища національна свідомість населення. Відновлення, вихід з підпілля національної Церкви - УГКЦ - на заході сприймається не просто як акт історичної справедливості, а передусім як важливий крок до національно-духовного відродження народу, його національної свідомості, яка витримала репресії та підпілля, але не припинила своєї діяльності в краю, не скорилася всесильній тоталітарній владі.

Вижньоберезівські святині. Зліва – направо: Церква Христа Царя (1941), згоріла 1944 року.
Церква Вознесіння Христового (1995).
Церква святого пророка Іллі (2008).
Каплиця в честь воїнів УПА Щербакової родини, де відбуваються панахиди за упокій полеглих воїнів УПА.
Покрова. 2012 рік.
Могила борцям за волю України. біля могили - березівські колядники на пам'ятник Гамалії у Стопчатові. 2011 рік.
Пам'ятник сотнику Березівської сотні УПА Дмитрові Негричу (Морозу) у центрі села.

Все минає. Минулася й імперія зла. Україна стала незалежною державою і березуни, нарешті, діждалися, що їх бажання сповнилось. Люди полегшено зітхнули і взялися за відновлення Храму Духовності. На місці старої Церкви Христа Царя, якої не стало в грізні роки воєнного лихоліття, власними силами і щирими жертвами березуни побудували Божий Дім і тепер йдуть люди до Церкви, Всевишньому поклін віддають, щиро молячись за Його ласку, що поблагословив Україну бути незалежною Державою. Хто знає, чи Церква будувалась би, коли б не відбулось проголошення незалежності в Україні?

Величною окрасою села Вижній Березів стала новозбудована Церква Вознесіння Христового, що височить на пагорбі кутка Згарище. Це – найкраща, найвеличніша споруда Вижнього Березова. Радіють березуни новозбудованому Божому Храмові. Люди йдуть до Бога стежкою, що пролягає через Церкву, збираються тут, щоб у молитвах славити Бога, вдосконалюватися Христовою наукою. Нова Церква – то вимріяна, вистраждана завітна мрія березунів.

с. Космач

Ц. св ПАРАСКЕВИ (Згоріла)

с. Середний Березів.

Ц. УСПІННІ ПРЕСЬ ДІВІ МАРІЇ

Березуни – за Українську Греко-Католицьку Церкву

Старші віком селяни пам'ятають, якою впертою була боротьба за відновлення Церкви у Вижньому Березові. Про людське око, комуністична влада була нібито не проти її, але із занадто впертими мирянами, хто оббивав пороги кабінетів можновладців, говорили в застінках КДБ по-своєму, доводили до божевілля, аби була причина відправити бідолах до психлікарні, щоб зробити із здорової людини інваліда. Хіба не така доля спіткала Василя Геника (Базюка), жителя села Вижній Березів?

1939 рік – початок комуністичного терору на західноукраїнських землях: закрито всі українські часописи, заборонено усі українські партії та громадські організації, зокрема, «Просвіту» та наукове товариство імені Тараса Шевченка. Українці із західних областей поступово «звільнялись» від рідної мови, культури, звичаїв, Церкви, від яких до цього вже майже остаточно «визволили» їхніх східних братів-українців. Після «визволення» Західної України чимало українських шкіл було закрито і замість них відкривалися російські школи.

Взагалі стару більшовицьку владу краю непокоїло найбільше: не допустити відродження Церкви, та ще й уніатської, як в ті часи говорили й писали про Українську Греко-Католицьку Церкву. Але ж така Церква в Україні, в нашій країні була, і березуни, за винятком окремої горстки православних, сповідували її в душі, у мислях підпільно. А як настав благонадійний час, вони переважною більшістю проголосували за Українську Греко-Католицьку Церкву. Це був високий вияв патріотизму, національної свідомості та вірності справі й вірі батьків своїх.

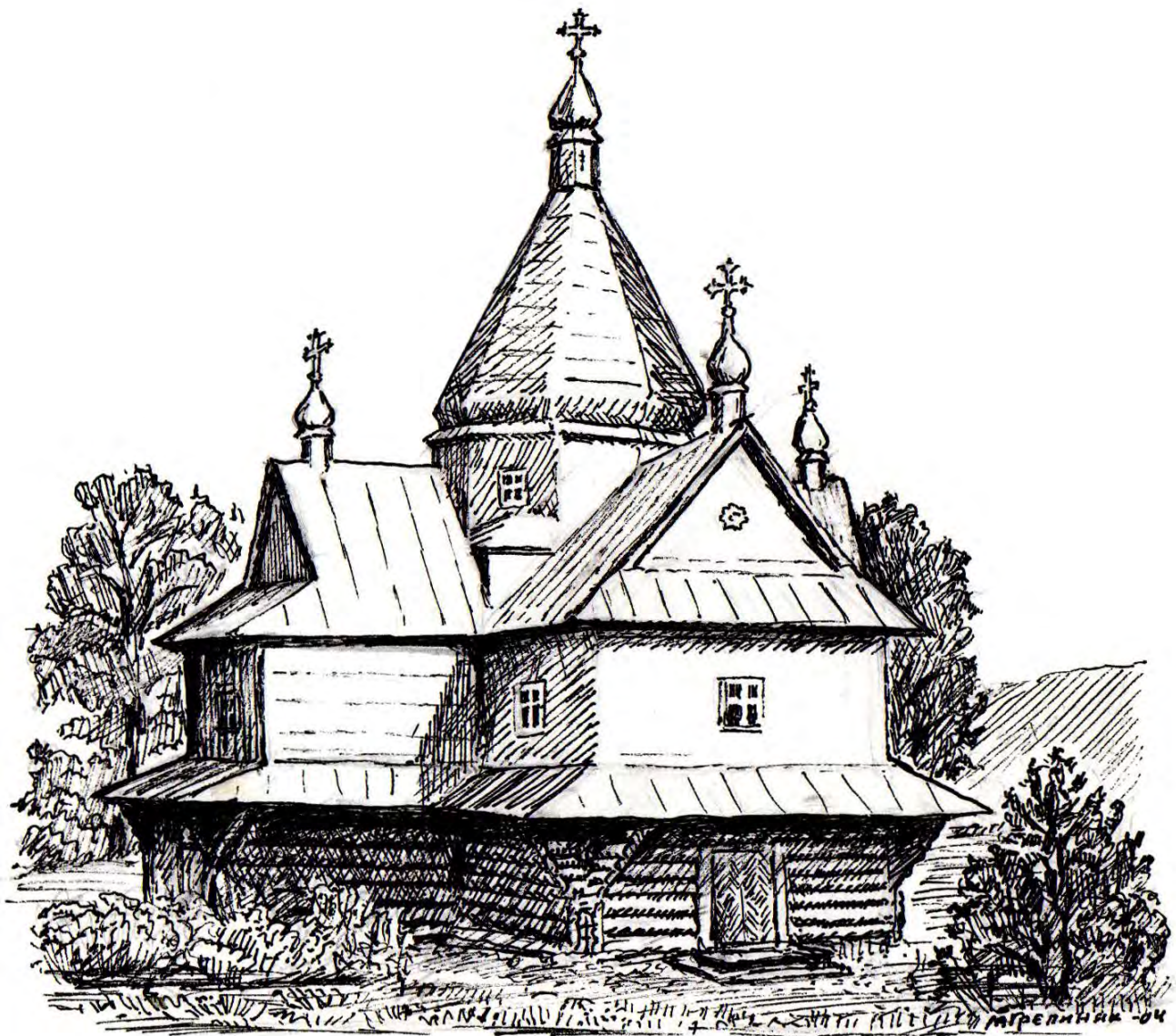
Боротьба проти Греко-Католицької Церкви за більшовицько-комуністичних часів була надто посиленою. Мало того, що Греко-Католицькі Церкви позакривали, а вірних священиків в Сибір повивозили, на місцях робилося все, щоб повністю викоренити, назавжди поховати греко-католицьку релігію, заманюючи всіх українців до російської православії. Палили Церкви, розвалювали каплиці, придорожні хрести. До того ж, у пресі, на радіо активно велась антирелігійна пропаганда радянських атеїстів.

В переддень відзначення в Україні тисячоліття прийняття Христової віри, у нашому районі велась посилена антирелігійна пропаганда замість, як годилось би, гідно зустріти знаменну дату. На Косівщині були роздані сільським парторганізаціям під грифом «секретно» «Першочергові заходи по посиленню протидії уніатству», які були завірені печаткою Косівського райкому КП України. Тут у першому пункті документа (а їх було аж вісім) закликалося: «Зробити глибокий аналіз стану роботи партійних організацій, рад народних депутатів в населених пунктах, де мають місце прояви уніатства (с. Верхній Березів, с. Космач, с. Стопчатів)». Цей секретний документ був «розсекречений» 1988 року після Служби Божої у Церкві Вознесіння Господнього Вижнього Березова.

Проти Української Греко-Католицької Церкви (по-їхньому – уніатської) боролися не тільки райкоми партії, але й служителі Православної Церкви, під впливом котрих опинилося чимало наших мирян. Останні глумилися, прозивали вірних Українській Греко-Католицькій Церкві «бомбейликами», а то й таке було

чути з уст православних попів: «Ви хочете греко-католиків? Та то кати. Навіщо вам того», або: «Хочете, щоб знов до Польщі вас затягнули?». Звідси й виникали всілякі неприємності та міжконфесійні конфлікти на початку нашого національного відродження.

Боротьба за УГКЦ нині продовжується. У цілому на Україні зараз йде боротьба проти засилля Русійської Православної Церкви. Найгостріших форм це явище засилля РПЦ набрало посилених обертів в західноукраїнських областях України, де є спротив проти неї від населення. Очолює боротьбу проти засилля російського православ'я Українська Греко-Католицька Церква – Церква національна, з досвідом і багатючими традиціями національно-творчої діяльності. Все минає і віриться в мудрість народу та Божу допомогу в цій боротьбі.

с. Нижній Березів Ц. св Миколая 2004

Християнство в історії Березовів

Історія Церкви є частиною історії України. Вона захоплююча й варто її знати та й пам'ятати. «Бо не знати себе, не знати своєї історії – се великий злочин супроти себе самого, супроти своєї Церкви і своєї народності», – так гласять стародруки (книга «Садочок українських католицьких святих»).

Русини-українці були прямими нащадками хорватських племен. Цими племенами інтенсивно заселялася багата на сіль Березівська кінтовина уже з кінця XI століття. Заселенню її також сприяла і монголо-татарська навала 1240 року. Вона мало зачепила гірські поселення, тому жителі придунайських рівнинних міст і сіл знайшли прихисток у нашій гірській місцевості.

Про походження березунів з придунайських земель є багато доказів. Березуни в своєму репертуарі мали багато тужливих пісень, в яких постійно згадувався і згадують донині тихий Дунай. У цих піснях звучить туга березівських реемігрантів за рідним Причорномор'ям. Їм пощастило врятуватися, втікаючи від печенігів, коли вся родина не змогла втекти від загарбників і залишилася у неволі. Є ріки, які знаходяться багато ближче до Березовів. Це – Дністер, Прут, Черемош, Лючка, Сян, Бог та інші. Проте в жодних із пісень Березовів вони не згадуються, а оспівується в них тільки Дунай.

Малковичі, Фіцичі, Симчичі. Перцовичі, Негричі, Лазаровичі та інші роди, можливо, також прийшли в Березови з-над Дунаю. А рід Веселовських із Баня-Березова й донині носить прізвище Дунайчуки та Дунаєві.

З далекої римської імперії прибував у Березови жіночий головний убір – каптур. Наші предки навчилися носити його від балканських народів, що в той час перебували під Римом. Згодом цей головний убір прижився в нашому краю. Його одягали на голову молодій в кінці весілля, коли їй відрізали косу. З ним уже вона не розлучалася усе своє життя.

Примандрували в Березови з далекого Дунаю і довгі кожухи та довгі спідниці без запасок, великі квітчасті хустки.

В Березови із Причорномор'я занесені великодні гагілки, весільна «Барвінкова» та «Березунка» – спрощений та змінений хорватський танець. Цей танець танцюють сьогодні також на Балканах і хорвати, і серби. Хорвати навчили цього танцю і сербів, і наших предків-березунів. Мелодії березівських пісень та танцю дуже подібні до грецьких та південно-слов'янських.

Страшна татарська епоха на нашій землі тривала п'ять століть. Здобувши Київ у 1240 році, монголо-татарська орда швидко просувається на захід. Кінцевою метою татар був перехід через Карпати і підкорення мадярів. Через рік вони підійшли до Карпат і увірвалися в Березу.

Князь Володимир на березівських горах поставив оборонну сторожу. Угорський шлях став мадярсько-галицьким пограниччям і тут стояла княжа варта. Ця варта в той час звалася Березою. Завданням Берези було не ставлення збройного опору мадярській армії, а бути головною розвідною службою, яка мала б стежити за рухом мадярських військ та здержувати наступ ворогів. З появою ворога по всіх верхах навколишніх з Рокитою гір загорялися чуги, в Березі били в дзвін на тривогу і княжі кінні війська були готові до оборони своїх кордонів. Коли почи-

налися збройні сутички, то на допомогу кінній армії прибували піші помічні війська з Рунгурів, Печеніжина та Коломиї. До них приєднувалися й березуни і йшли в бій з ними разом. Ці бої були успішними, бо лише кілька разів на протязі історії Галицько-Волинської держави мадяри переходили Угорський шлях. Звідси, можливо, й пішла назва поселення Березів. Напевно, ця версія найбільш достовірна. У 90-их роках XX століття Березови відсвяткували своє тисячоліття. Очевидно, історія Березовів починається із часів Київської Русі.

Цікавим є й те, що з тих давніх часів і донині в Березовах ватажок групи хлопців чи молодих чоловіків під час колядування чи меланкування в часі Різдва Христового носить ім'я Береза, що, можливо, має якесь пряме відношення до назви села Березів.

Татари підійшли взимку 1241 року, по Йордані, в Березів, ближче до Рокити, де отаборилася княжа Береза. Березуни вирішили не здаватися татарам, а стояти на смерть. Відбивався кожний чим міг: сокирами, дерев'яними довбнями, камінням, луками і стрілами. Татари воювали вдень, а вночі поверталися в свій табір, в північно-західну частину теперішнього Середнього Березова, яку й донині називають Татарівкою.

З розповідей старожилів-березунів Івана Перцовича (Гажбора) (1913-2012) та Михайла Лазаровича (Руб'юка) (1919-2010), з історії Івана Кузича-Березовського «Березівське боярство на тлі історії України» (Детройт. 1962) відомо, що на околиці Березова (Олексієво) був монастир. Татари окружили монастир, позлізали з коней і почали розбивати брами, за якими рятувалися від татарських набігів березуни. Хлопці та монахи героїчно оборонялися, стріляючи в татар, і багатьох знищили. Проте сили були нерівними та й їдкий і густий дим, що йшов від підпалених татарами дерев'яних будівель, не давав змоги молодим хлопцям боронити монастирські брами. Татари ті брами розбили, хлопців та монахів половили, сікли шаблями та кололи списами. Найсильніших брали на шнурки, прив'язували до дерев і від них через перекладача вони вимагали показати їм найкоротший шлях на Венгрі (Угорщину), наказували вести їх до мадярів через Карпати, минаючи Березу. Вони показали велику мошонку червоних монет і через перекладача пообіцяли волю ще недобитим хлопцям та монахам за послугу повести їх до мадярів.

Старого священика з роду Фіцичів, що в той час служив в монастирі, не пов'язали. Пов'язані хлопці глянули на священика, а той покрутив головою, тобто дав знак, щоб вони не здавалися. Один з полонених відповів, що березун за червоні не продається і попросив священика поблагословити їх перед смертю та помолитися за них. Жодного зрадника не знайшлося і татари жорстоко розправилися з полоненими: повбивали людей стрілами з луків та зарубали сокирами. Священика зарубали шаблею.

У відповідь за непокору березунів вогнем палало все село разом з монастирем. Село та Царинка горіли три дні. Кому з людей не вдалося втекти в ліси, того мордували і вбивали на місці, нікого не жаліли і в полон не брали.

Татари ніколи не чіпали і не нищили Церков. А хто виступав проти них із зброєю, то на їх шляху горіло все, навіть і Церкви. Коли татари в Березовах

палили Церкви та вбивали священників, то з цього виходить, що березуни їм добре «насолили».

Татари силою здобули Рокиту, зруйнували Березу і перейшли в Микуличин. В околіні Микуличина ще цілий тиждень тривали бої оборонної сторожі за участю березунів з татарами. На місці тих боїв пізніше виросло поселення з назвою Татарів. Назва збереглася і донині. В лютому 1241 року перейшли татари через Карпати і від того часу Угорський шлях став називатися Татарським. Після нападу татар монастир у Березові не відновлювався.

У травні 1241 року татари зайняли Угорщину і дійшли до Австрії й до Андрійського моря, перетворивши Балкани в руїну. З перемогою вони повернулися в своє Надволжя і заснували там так звану Золоту Орду. Московити пішли на службу до неї.

Напад татаро-монголів на Україну привів її до занепаду. Київ продовжував бути столичним містом, матір'ю міст Руси-України, але політичний та економічний центр України перенісся в Галицько-Волинську землю. Королі Галича приймали на себе оборону українських земель. З метою забезпечення успіху у боротьбі з ворогом вони входили у близькі стосунки із західними королівствами, в тому числі і з Римом.

В 1253 році король Галича Данило в місті Дорогочині отримав корону від Папи Римського. Він надіявся, що Рим допоможе йому у боротьбі з монголо-татарською ордою. В ті давні часи король Галича Данило був володарем-героєм. На відміну від провінційних удільних князків, котрі втікали, як зайці, на вістку про навалу татар, король в небезпеці ніколи не втрачав рівноваги духа. Для спільної боротьби з татарами він налагоджував зв'язки з польськими князями, задумав створити протитатарську коаліцію з поляків, чехів і мадяр, укріплював цілий ряд українських міст, планував остаточно знищити знесиленого в Карпатах монгольського хана Батия. Чехи й поляки йшли на коаліцію з українцями, а от мадяри «крутили». Король Данило зрозумів, що сили в боротьбі з татарами будуть нерівними. Щоб не допустити великого кровопролиття серед своїх військ, дав наказ своїм військам не задержувати більше татар в Карпатах.

В Україні почав назрівати потяг до церковної християнської єдності. В 1414 році митрополит з міста Вільно Цамблак поїхав з наміром започаткувати місію єднання християнських Церков на Собор до Костанци. Йому не вдалося досягнути належних результатів.

В 1439 році з ініціативи Києва на Соборі в Флоренції відбувається заключення Унії. На Собор в Флоренцію прибуває Київський митрополит Ізидор. Флорентійська Унія протривала рівно 80 років. Москва відкрито виступила проти неї і не погоджувалася з об'єднанням християн.

Москва в 1448 році проголошує «московську автокефалію». Константинопольський патріарх, підкуплений Москвою, розділяє Київську митрополію на дві частини. Константинополь за гроші Івана Грозного заклав основи псевдо-руської митрополії. Право називатися і діяти від імені Руської Католицької Церкви мала тільки Українська Церква з центром у Києві. Але завдяки московським та константинопольським впливам Українська Церква стала жертвою релігійного занепаду.

Настала анархія в церковному житті. Кожний єпископ виконував свій уряд, як сам хотів, не звертаючи уваги на загальноприйняті зобов'язуючі церковні канони.

Флорентійська Унія впала, і Рим, нарешті, побачив справжнє обличчя московського православ'я. Флорентійська Унія також відкрила очі українцям на нещирість польського католицизму. Польща не прагнула церковного об'єднання, а хотіла цілковитого підкорення своїй волі та своїм впливам Української Церкви. Християнський світ зрозумів, що об'єднання Сходу і Заходу під одним пастирем може відбутися тільки через Київ і з Києва, а не з Москви.

8 жовтня 1596 року в Бересті над Бугом відбувся Собор церковної єдності. Українська Церква, як католицька, залишалася в обряді східному, українському. Як стверджує Василь Курищук, «...проголошено Унію з Римом. Унія поширювалася на всі українські землі. Першими прийняло Унію духовенство Східної України. На Лівобережній Україні Унія проіснувала до другої половини XVII століття, доки ця частина не стала «югом Росии». Тут Унію ліквідували без всяких соборів чи інших теологічно-канонічних підстав. На Правобережжі Греко-Католицька Церква проіснувала 243 роки і була насильно ліквідована аж 1839 році, як перешкода на шляху русифікації українського народу» (Василь Курищук. «Духовні святині Яблунівщини». Косів, 2013).

В 1709 році відбулася битва між шведами та їх союзниками українцями, з однієї сторони, та московськими військами, з другої сторони. Боротьбу проти московської окупації України очолив гетьман Іван Мазепа – один з найбільших фундаторів та будівничих українських церков та монастирів. За гетьмана Мазепи почалося велике відродження України без Москви та Польщі. Але битва з Москвою була програна. За наказом Петра I нищилися козацькі родини, полонених козаків жорстоко катували і вбивали.

За царювання сина Катерини II, великого прихильника католицизму Павла I (1796-1801), Українська Католицька Церква трохи ожила від гоніння Петра I та Катерини II. Але Павло I за лояльне ставлення до Української Католицької Церкви був отруєний московитами. Після Павла царем Росії став Олександр I. Українська Католицька Церква за його царювання розрослася. вона належала до двох митрополій: російської та австрійської.

В 1808 році Папою Римським була утворена Галицька митрополія на чолі з митрополитом Ангеловичем. Галичина в той час уже перебувала під владою Австрії. До Галицької митрополії входили також і березівські парафії.

В Березові були боярська (шляхетська) та селянська (мужицька) Церкви. Населення було поділено на два ворогуючі табори, хоч віра в них була однією, Христовою. Бояри не відвідували селянську Церкву і, навпаки, селянам бояри забороняли відвідувати боярську Церкву. Це тривало аж до австрійського завоювання Галичини в 1772 році. Австрійський уряд змусив селян і бояр-шляхту примиритися і утворити одну громаду. Усі березуни почали відвідувати одну Церкву – селянську, але стояли у ній окремо, по різні сторони.

Микола Гrepиняк.
Космацька Церква святої Параскеви, подарована громадою Вижнього Березова.
Згоріла в 70-их роках XX століття

Мабуть, в той час відпала необхідність утримувати в селі дві Церкви, тому одну з них, боярську, березуни подарували у село Космач. Боярська Церква знаходилася у Вижньому Березові, на Заріці, в центрі села, недалеко від збудованої в 2004 році сільської школи.

Бояри відрізнялися від селян одежею. Носили вони сорочки з викладним комірцем, які застібали червоною шовковою стрічкою, наче краваткою. А також носили вони сиві смушкові шапки, чого не дозволялося носити селянам (мужикам). В селян-мужиків сорочки були без комірців і застібалися простими шнурками. Боярин при зустрічі з мужиком, який був у сорочці з викладним коміром, мав право безкарно цей комір зірвати та ще й можна було мужика побити. Мабуть, звідси походить приповідка: «Хочеш йти на Заріку - висповідайся у Церкві».

Згодом король Данило надав право і селянам-мужикам Березова носити боярський стрій. Це право одержали також Слобода Ославська, Слобода Рунгурська, Текуча та небоярська частина Бані-Березівської. Ці права утвердив потім і польський король Казимир. Акрешора та інші довколишні села таких прав не мали і аж до Першої світової війни мужики носили сорочки без комірців (Михайло Томащук. «Березови на тлі історії Гуцульщини». Коломия, 1997).

Небоярські люди всередині Березова створили окрему громаду, яка мала свою власну самоуправу і Церкву, що існувала аж до 1784 року. Очолював громаду ватажок, який керував нею поки був найсильнішим серед інших. Коли ватажок старів або помирав, селяни сходилися увечері на свято Юрія посеред села, розпалювали вогонь і кликали молодих та найсильніших чоловіків на змагання. Той, хто перемагав, ставав ватажком села на необмежений час. Мабуть, з тих часів і дотепер у Березовах існує традиція ввечері перед святом або під час

свята Юрія запалювати вогнища у різних кінцях села і розважатися молоді всього села навколо них.

Данилові люди були багатими, вільними, добре озброєними і освіченими, уміли читати й писати. Ще перед Першою світовою війною, як пише Михайло Томащук, у Бані-Березівській було багато псалтирів, виданих Печерською Лаврою 1620 року. Без сумніву, такі книги могли бути і у Вижньому Березові. Можливо, вони згоріли разом з книгами дяка Івана Симчича у 1945 році. Як свідчить Параска Симчич (Дячиха), її тесть заховав збірку книжок у саду під купою хворосту, про що хтось доніс совітам, а ті спалили схованку разом з книгами.

Щодо християнського життя в Березові, то є чимало версій, достовірність яких не викликає жодних сумнівів. Цікавим є те, що в Березові свого часу були проповідники Христової віри, першовчителі слов'ян, солунські брати Кирило (827-869) і Мефодій (815-885).

Ігор Генік. св. Кирило і Мефодій. Реліквії каплиці Вижньоберезівської школи.

З історичних релігійних джерел відомо, що «ученики св. слов'янських апостолів Кирила й Мефодія заходили в наші землі, особливо на Лемківщину, та й успішно проповідували Христову віру» (книга «Садочок українських католицьких святих»).

Йосип Тереля у своїх дослідницьких працях згадує ще й таке: «Мукачівська греко-католицька єпархія, одна з перших християнських єпархій України, бере свій офіційний початок від Кирила та Мефодія, солунських братів. Але з літописів довідуємося, що св. Кирило та Мефодій прийшли на Закарпаття відновити духовну семінарію та оживити священне життя в краю» (Й. Тереля. «2001». Ужгород-Торонто, 1991).

То чи не в той час були в Березові проповідники Христової віри, про що згадує в листі до художника з Нижнього Березова Романа Геніка Іван Прашко, єпископ з Австралії: «...св. Константин і Мефодій, що пішли на Морави, тобто сьогоднішні Чехи, а звідти через Карпати приходили священники до Перемишля та й до інших чернецьких городів, а навіть і до Березова».

Зліва – направо: «Царинка в Середньому Березові». Художник Осип Курилас. Тут колись був торговий центр Березова.

Середньоберезівська Церква, вибудована 1890 року на Царинці. Згоріла 1960 року.

Толока косарів у середньоберезівського священика. 30-ті роки XIX століття.

Середньоберезівська Церква Успіння Пресвятої Богородиці, вибудована в 1989 році на старому місці.

Посвячення хреста-пам'ятника отцеві Володимиру Тимошуку. Царинка, Середній Березів. 10 грудня 2000 року.

Микола Грепиняк. Михайлічкова каплиця, збудована у XIX столітті.

До 1470 року Березів був один. Перша письмова згадка про Березів датується 1412 роком. Як частини Галицької землі Руського воєводства за адміністративним поділом XV-XVII століття були утворені в 1470 році Березів Горішній та Березів Долішній. Вони увійшли до Коломийського повіту. До речі, назви Долішній Березів та Горішній Березів інколи старожили вживають і донині. Згодом, десь на початку XVI століття, і присілок Вижного Березова, Баньки, багатий на соляні джерела, так звана баня (так називали в ті часи солеварню), дістав назву Баня-Березівська, пізніше став адміністративною одиницею з назвою Баня-Березів. Перша письмова згадка про Баню-Березівську припадає на 1633 рік. Цікавим є й те, що донині навколишні села краю називають село Баня-Березів Баньками.

У Баня-Березові сіль у великій кількості варили до 1799 року. Березівська шляхта торгувала сіллю, яку вивозила на Україну, аж до Бердичева. «Збираємося, як у Бердичів» (тобто повільно), - таке прислів'я можна було почути в Березовах донедавна.

З переказів старших людей, дізнаємося, що на території Березова були березові ліси, які перші поселенці викорчували і спалювали, а землю виробляли для посіву. Тут є місцевість з назвою Березівки та Згарище.

Інші перекази розповідають, що з Коломиї через Печеніжин, Рунгури та Слободу, а далі через Стирі – одну з найдовших гір Березовів протяжністю в два з половиною кілометри, що знаходиться в теперішньому Середньому Березові, - до гори Рокити і далі пролягав Угорський шлях. Цей шлях був найближчим із сходу в середню Європу. Ним перекочували гуни, авари, мадьяри, а пізніше й татари. Це була також найкоротша дорога з Угорщини в серце Галицької держави,

в її столицю Галич. На протязі цілої історії мадяри ніколи не були нашими приятелями і часто робили набіги на Галицько-Волинську Державу цим шляхом.

У Коломийському музею народного мистецтва та Львівському історичному музею експонуються речі домашнього вжитку з тих часів, подаровані Іваном Симчичем та Марією Голинською з Вижнього Березова. Це – дерев'яний чумацький віз з XVII століття та «бекешка», шляхетська жіноча ноша із синього сукна, подібна до козацького жупана. з коміром кримського сивого смушка та полами, облямованими довкола цим же смушком.

В Березові було кілька млинів, криниць, з яких черпали сировицю – сиру, у рідкому стані, сіль. Була сукновальня, так звана ступа. І це все було власністю українських шляхтичів Івана Тимші та Сенька Баламути.

Млини стояли віками, весь час оновлювалися аж до приходу «визволителів» Західної України 1939 року. Без млинів березуни не уявляли собі життя. Радянській владі вони чомусь заважали, власників вона вважала куркулями, тому розби-вала їх і використовувала дерев'яні уламки для випалювання цегли в Яблуніві. Така доля спіткала і Михалків млин, що стояв коло Церкви Христа Царя Вижнього Березова, на Згарищі, до 50-их років XX століття.

Чудом уцілів Янчіків млин, що знаходиться на Заріці й дотепер. Правда, він уже занепав, його ніхто не ремонтує, бо відпала потреба користуватися ним. Та й річка Лунга дуже глибоко врізалася в землю, що неможливо підняти воду на висоту до п'яти метрів для запуску млина. Немає також охочих влаштувати там музей, щоб прийдешні покоління могли вивчати побут березівської минувшини.

Криниці із сировицею існують на теренах Березовів і тепер. З них березуни черпають сировицю і використовують її для соління м'ясних продуктів, її підливають у корм худобі, а також в домашніх умовах варять сіль.

В Березові уже в IX столітті існувало організоване християнське життя. Це – більше тисячі літ тому. Про процес християнізації нашого краю описує і Василь Курищук: «Процес християнізації західної частини Галичини розпочався з 875 року, з тих пір, як моравський князь Святополк приєднав до своїх володінь Білу (точніше Карпатську) Хорватію. Чеський літописець Козьма Празький у своїй «Хроніці» обнародував унікальний документ, датований 972 роком, з якого випливає, що русини сучасної Галичини і Закарпаття сповідували християнство в слов'янському обряді ще задовго до офіційного хрещення Руси-України. Приєднання Галичини і Закарпаття до Русі в 981 році прискорило рішення князя Володимира в 988 році охрестити всю свою державу і таким чином включити її у спільноту європейських християнських народів» (Василь Курищук. «Духовні святині Яблунівщини». Косів, 2013).

Греко-католицька парафія у Вижньому Березові та її служителі

З плином часу, через століття, село Березів розрослося і внаслідок збільшення населення утворилися три відділки села – Баня-Березівська, Вижній Березів та Нижній Березів. В кожному з цих сіл були свої Церкви як осередки духовності березунів.

У 80-их роках ХІХ століття вже почав назрівати поділ Вижнього Березова на двоє сіл. У 1890 році, ще задовго до поділу села, на долішній частині Вижнього Березова, в двох кілометрах від Згарища, на Царинці, була побудована нова Церква Успіння Пресвятої Богородиці, яку в 1960 році спалили більшовицькі прислужники. Село Середній Березів відділилося остаточно від Вижнього Березова у 1907 році. Причиною поділу була боротьба за владу поміж українською і польською шляхтою. В долішньому кінці села жили роди Сулятицьких і Паворістих, в горішньому - роди Голинських, Ільницьких, Перцовичів та Негричів. То була українська шляхта, яка сварилася між собою, а також з польською шляхтою так, що доходило до бійки.

Велику роль у відокремленні Середнього Березова від Вижнього Березова відіграв Микола Сулятицький (Штифуришин). У 1907 році він навіть їздив у Відень до цісаря Франца Йосипа, щоб той дав дозвіл на відокремлення Середнього Березова від Вижнього Березова. Суд 1907 року видав рішення про поділ села Вижній Березів на двоє сіл: Вижній та Середній Березови. З цього часу вже всі чотири Березови стали адміністративними одиницями, кожна з яких мала свої Церкви. Акти про походження цих сіл та шляхетські грамоти березівської шляхти зберігалися в одного із середньоберезівських газдів з роду Сулятицьких. Ті грамоти й акти якимось чином потрапили в руки польської шляхти і загубилися.

У Вижнім Березові Церква Христа Царя залишилася на старому місці - на Згарищі. Згарище у сиву давнину, ще до поділу Вижнього Березова, був центром села. Про Згарище існує чимало розповідей, легенд, які сходяться до одного: тут щось колись горіло. Одні кажуть, що ця назва збереглася від часу татарського нападу на село, інші твердять, що тут дуже давно стояв великий камінь, на якому спалювали відьом, від чого й пішла назва кутка. Але, здається, найбільш правдоподібним є те, що тут був панський маєток часів першого панування Польщі (1387-1772). Власником маєтку, а, можливо, й усього села, був польський пан Дубрава. В ті часи в Березові залишився посланець Богдана Хмельницького козак Ханенко, котрий підіймав березунів на повстання проти жорстокого пана. Відправивши селян до загонів Височана, Ханенко залишився з вродливою Настею у Березові. Дубрава хотів Ханенка притягнути до відбування панщини, але козак не підкорився йому. Тоді панські гайдуки жорстоко побили нагаями непокірного Ханенка, за що той помстився - спалив дотла маєток Дубрави і втік з села. Від того часу, кажуть, долішня окраїна Вижнього Березова і називається Згарищем. А від козака Ханенка залишилися потомки Ханенчуки, Ханенки. Ці прізвиська й досі не перевелися у Березовах.

Про Церкву ХІ століття у Вижньому Березові подає Василь Курищук таку інформацію: «Найдавніша писемна згадка про село датована 1405 роком, а про

Церкву – 1515 роком. Як виглядала ця Церква впродовж століть, невідомо» (Василь Куришук. «Духовні святині Яблунівщини». Косів, 2013).

З цього ж джерела дізнаємося, що згідно звітів Генеральної візитації Галицького крилосу Львівської єпархії 40-50-их років XVIII століття Церква у Вижньому Березові - нова, триверха, в одному куполі, побудована з дерева і накрита гонтами. Вона має писане Євангеліє. Над притвором розміщена дзвіниця з трьома дзвонами. У селі було 60 сімей, що налічували 326 осіб.

Щодо Церкви наступної, то вона стояла на пагорбі Згарища з 1841 року аж до кінця XIX століття. Церква була невеличка, дерев'яна, з однією банею, в гуцульському стилі. Вона була накрита бляхою, а стіни були покриті гонтами. Біля неї, як звичайно, була дзвіниця, яку в 1864 році побудував місцевий майстер-будівельник Василь Пригородський.

Д. БЕРЕЗІВ ВИЖНИЙ. Село. Парохія. Церков Вознесіння Господнього, дер., вист. і баня. 1898. Шість православних священників. — Парох: Правительство. — Парох: О. Юрій Голубовський, род. 1872, рукоп. 1898, вист. 1923, жєн. Сотрудництв, з правами управителя: О. Николай Данилович, род. 1895, рукоп. 1924, вист. 1932, безж. В нит. з ам. Березів середній, Церков Успенія П. Д. М., вист. і баня. 1899, н. д. гр-нат. 4382, в прит. Березів нижній, Церков св. О. Николы, вист. і баня. 1845, 1704, разом: 6085, дат. 85, жєн. 254. — Школа 2-класова і 1-класова в Березові вижній н. «Діляниці», утримистичні. — Вокзал Станиславів, Старостів і Касів скарб. Коломна 28 км. С.з.з. востя і баня. Яблунів, 10 км. зал. Коломна 30 км.

Зліва – направо: Микола Гrepиняк. Акpешіpська Церква святого Димитрія, подарована громадою Вижного Березова 1898 року. Графіка.

Вижноеберезівська Церква Христа Царя в день 950-річчя Хрещення Руси-України. 1938 рік.

«Схематизм Станіславівської єпархії» 1902 та 1935 років.

Частини іконостасу Церкви Христа Царя зберігаються як реліквії в новозбудованій Церкві Вознесіння Господнього.

В кінці XIX століття березуни побудували нову Церкву Вознесіння Господнього та з другим храмовим святом Воздвиження Чесного Хреста. Побудували навколо старої, більшу за попередню настільки, що менша заховалася повністю всередині новозбудованої. Саме в той час в Акpешорі від блискавки згоріла Церква. Акpешіpцям вдалося врятувати «царські врата», Євангеліє, надруковане в Києво-Печерській Лаврі в 1875 році, патериці та кілька ікон. Громада Вижного Березова вирішила подарувати стару Церкву акpешіpцям. Цікавим є й те, що люди з Вижного Березова розібрали самі дерев'яну Церкву, завантажили церковне дерево на фіри і волами перевезли до Акpешори, а там допомогли акpешіpцям ще й скласти розібрану Церкву. В 1899 році її було освячено. Громада Акpешори

одержала статус парафії. Парохом був призначений отець Андрій Поповський. У 60-70 роках ХХ століття Церкву двічі закривала радянська влада. Але вона пережила атеїстичні часи й досі стоїть в Акрешорі, займає гідне місце в релігійному житті акрешірської громади.

Нова Церква у Вижньому Березові будувалася досить повільно: не вистачало коштів, не було добрих організаторів. Будівельні справи пішли краще тоді, коли люди обрали головою церковного братства заможного господаря Михайла Геника (Базюка). Він з власних коштів оплачував майстрів із Соколівки, офірував Церкві великий дзвін. Завдяки Михайлові Геніку нова Церква стала діючою в кінці 90-их років ХІХ століття. З «Шематизму Станіславівської єпархії» за 1902 рік довідуємося, що «парафіяльна Церква Вознесіння Христового вибудована 1898 року з м'якого матеріалу, благословлена 1898 року».

Греко-Католицька парафія Вижнього Березова була матірною, до неї належали дочірні церкви: Успіння Пресвятої Богородиці, вибудованої в Середньому Березові 1890 року, ще задовго до відокремлення від Вижнього Березова, Петра й Павла - у Баня-Березові та Святого Миколая - у Нижньому Березові. Ця парафія налічувала шість тисяч 408 парафіян. Через віддаленість Церков однієї від іншої велику територію та значну кількість парафіян всю парафію один священик, звичайно, не міг обслуговувати. Тому на допомогу парохів, завідувачу і наставнику всієї парафії призначали сотрудника – другого священика, який допомагав, а в разі потреби, замінював його.

За «Шематизмом Станіславівської єпархії» 1902 року довідуємося про наступне.

Першим березівським парохом, як повідомляють документальні джерела Блажейовського, став на парафію у Вижній Березів в 1735 році отець **Дмитрій Левинковський**, рукоположений в 1720 році. Висвячений Мрамурським єпископом Дософтеєм.

В 1832 році парохом у Вижній Березів був направлений отець **Микола Доброводзький** (1772-1850), рукоположений у 1799 році.

Отець **Микола Церкевич**, 1814 року народження, рукоположений у 1839 році і направлений на парафію у Вижній Березів у 1840 році.

Йосип Яніковський (1803-1881), рукоположений у 1832 році, став сотрудником у парафіяльній церкві Вижнього Березова у 1840 році. Як повідомляє Михайло Томащук, «отець Яніковський став першим запеклим березівським москвофілом» (Михайло Томащук. Березови в історії Гуцульщини. «Вік», Коломия, 1997).

Антін Зарицький, 1816 року народження. В 1843 році, зразу після висвячення, був направлений у Вижній Березів. Через рік він перейшов у Саджаву, що на Надвірнянщині. Потім тривалий час служив у селі Остра, що коло Бучача, на Тернопільщині, де і помер 1902 року.

Наступним сотрудником у Вижньому Березові був отець **Микола Терлецький**, 1820 року народження. В 1844 році прибув сюди зразу після висвячення. В 1845 році був переведений до Старого Косова, потім служив у Косові з 1850 року. З 1852 року служив у Хотимирі, що на Городенківщині, де і помер у 1864 році.

З 1853 року по 1856 рік сотрудником Березівської парафії був отець **Тит Бурчинський**, 1828 року народження. Він також був направлений у Вижній Березів

після висвячення. Потім служив у Снятинському та Надвірнянському районах. Помер у 1897 році у селі Олієвій Королівці, що на Городенківщині.

Згодом, з 1858 по 1860 роки, сотрудником парафії Вижнього Березова був отець **Теодор Лісевич**, 1829 року народження. Після висвячення в 1856 році працював професором гімназії у Чернівцях. Після служби в Березові служив у Лісках, що на Коломийщині, а потім в Заліщинському та Косівському деканатах. Помер у Старих Кутах в 1906 році.

З 1860 по 1864 роки обов'язки сотрудника парафії Вижнього Березова виконував отець **Теоділ Добрянський**, 1835 року народження. Свячення прийняв у 1859 році. Після Вижнього Березова служив у Великому Ключеві, Акришорі та Соколівці. В Соколівці й помер в 1920 році.

Отця **Миколу Рожанського**, 1839 року народження, Станіславська єпархія направила на посаду сотрудника Березівської парафії зразу після висвячення, у 1865 році. З 1866 року він служив у Межиріччі, що коло Жидачева, на Львівщині, потім - у селах Хотінь, Довга Войнилівська та в Мостищі, що на Калушчині. В Мостищі й помер в 1920 році.

З 1866 по 1869 роки сотрудником у Вижньому Березові служив отець **Іван Сінгалевич де Шілінг**, 1841 року народження. До Вижнього Березова прибув зразу після отримання свячень у 1866 році. З 1869 року служив у Рожнові, що на Косівщині, та у Белелуї і Новоселиці, що на Снятинщині. Помер у Белелуї в 1908 році.

В 1869 році зразу після отримання свячення до Вижнього Березова прибув отець **Йосип Кустанович**, 1842 року народження. Після Березова, з 1873 року він служив у Тлумацькому та в Заліщинському районах. Помер у 1924 році в селі Ляцьке Шляхоцьке, що на Тлумаччині.

З 1873 по 1875 роки служив сотрудником у Вижньому Березові отець **Лонгин де Ковблянський**, 1845 року народження. Свячення він отримав у 1869 році і служив у Снятині. Після Березова служив в Кобаках та Вижниці. Коли і де помер невідомо.

Все священиче життя отця **Михайла Руденського** пов'язане з нашим краєм. Після отримання свячень в 1874 році, він був сотрудником у Стопчатові. У Вижньому Березові працював з 1875 по 1880 роки. З 1880 по 1913 роки був парохом у Баня-Березові. Тут він доклав багато сил і енергії до будівництва церкви, освячення якої відбулося у 1893 році. У Баня-Березові й помер 11 жовтня 1913 року.

З 1880 по 1882 роки сотрудником на парафії у Вижньому Березові служив отець **Іван Стеблецький**, 1845 року народження. Прибув сюди після свячення, у 1880 році. В 1882 році перейшов у село Тлусте, що коло Заліщиків, а потім служив у Боришківцях, що коло Борщева. Помер 1891 року у Серафінцях.

Отець **Володимир Лукашевич**, 1854 року народження. після висвячення у 1881 році працював сотрудником у Коропці, що коло Бучача. З 1882 по 1888 роки служив сотрудником на парафії Вижнього Березова. Коли і де помер невідомо.

З 1882 по 1992 роки парохом Вижнього Березова був призначений **Василій Долинський**, 1828 року народження, рукоположений 1854 року. Служив також у с селах Коропці коло Тлумача (1854-1857 роки), Стінці коло Бучача (1857-1858

роки), Дем'янові коло Рогатина (1858-1862 роки), Ценяві коло Коломиї (1862-1866 роки), Річці коло Косова (1866-1870 роки), Жиравці коло Львова (1870-1871 роки), Бучацькому деканаті (1876-1881 роки). З 1887 року був почесним радником Львівської Митрополичої консисторії з відзнаками крилошанина (члена курії капітули). Священик вперше у березівських церквах організував церковні хори. З Березовів виїхав у 1892 році в розпорядження Станіславської єпархії. Помер 17 вересня 1990 року в Серефінцях.

Отець **Григорій Литвинович**, 1862 року народження, рукоположений 1887 року, прибув як сотрудник до Вижного Березова після отримання свячень, в 1887 році. Пробув на парафії два роки. Коли і де помер невідомо.

Отець **Амброзій Кадайський**, 1862 року народження, рукоположений 1888 року, перебував на парафії як сотрудник у Вижному Березові з 1889 по 1892 роки. Помер у 1908 році.

Засідателем на парафії Вижного Березова з 1892 по 1894 роки був отець **Костянтин Ткачевич**, 1857 року народження, рукоположений 1887 року. Помер 1920 року.

Сотрудником парафії Вижного Березова з 1894 по 1895 роки був отець **Володимир Каргуть**, 1863 року народження, рукоположений 1889 року. Помер 1919 року.

З 1894 по 1907 роки парохом Вижного Березова став отець **Григорій Тимняк**, 1830 року народження, рукоположений 1856 року. Служив у Городку (1856-1857 роки), Сухоріччі коло Львова, Шешорах на Косівщині (1872-1894). Обіймав посаду віце-декана, а потім декана Пістинського деканату. Також був титулованим радником Єпископської Консисторії, рицар ордена Франца Йосипа I, комісар-ординатор у справах шкільних і сервітутових. Був прихильником москвофільства. Помер у Вижному Березові 19 березня 1907 року.

В 1895 році до Вижного Березова прибув сотрудник отець **Северин Грицина**, 1861 року народження, рукоположений 1888 року. Мешкав у Вижному Березові. Помер 1906 року.

З 1903 по 1907 роки у Вижному Березові служив сотрудником **Валеріян Луговий**, 1876 року народження, рукоположений у 1902 році.

Також сотрудниками Березівської парафії з 1898 по 1902 роки був отець **Костянтин Ласійчук**, 1871 року народження, рукоположений 1898 року. Помер 1938 року.

1907 року до Вижного Березова прибув як сотрудник отець **Миколай Томич**, 1875 року народження, рукоположений у 1905 році. Жив він у Нижньому Березові. Помер в 1915 році.

1909 року сотрудником Березівської парафії був **Йосааф Левицький**. Мешкав у Вижному Березові.

1909 року сотрудником церкви Вознесіння Христового був отець **Володимир Кунинський**, 1878 року народження, рукоположений у 1902 році.

Отець Володимир Кунинський, 1878 року народження, рукоположений 1902 року був сотрудником Вижного Березова.

З 1908 по 1912 роки у Вижному Березові був парохом отець **Володимир Озаркевич**, 1853 року народження, рукоположений 1879 року. Народився в селі

Белелуя, що на Снятинщині, в сім'ї священика Івана Озаркевича – депутата Галцького сейму та австрійського парламенту. Служив у Белелуї засідателем, а з 1885 року був засідателем у Новоселиці та Скопівці, з 1887 – у Сільці, що на Снятинщині. Крім того, був ще й радником Єпископської Консисторії з відзнакою крилошанина. Мешкав у Нижньому Березові. Відзначався надзвичайною лагідністю і тактовністю. Словом і власним прикладом підносив духовність і культуру парафіян. Помер 10 березня 1912 року у Нижньому Березові..

З 1911 року приступив до служби сотрудником у Вижньому Березові отець **Володимир Вергун**, 1885 року народження, рукоположений 1909 року. Мешкав у Нижньому Березові. Помер 1939 року.

В 1912-1913 роках служив засідателем на парафії Вижнього Березова отець **Констянтин Андрохович**, 1862 року народження, рукоположений у 1888 році. Проживав він у Середньому Березові.

З 1913 по 1920 роки парохом Вижнього Березова був отець **Євген Данилович**. 1868 року народження, рукоположений 1893 року. Помер 1920 року.

1920 року засідателем у Вижньому Березові був **Володимир Сомотулка**.

В 1921-1939 роки парохом парафії Вижнього Березова був отець **Юрій Генсьорський**, 1862 року народження, рукоположений у 1890 році.

Корнель Бахталовський був сотрудником у Вижньому Березові 1927 року.

Констянтин Левицький також був сотрудником у Вижньому Березові з 1927 року.

З 1932 по 1939 роки у Вижньому Березові був сотрудником з правами управителя отець **Миколай Данилович**, 1895 року народження, рукоположений у 1924 році.

З 1939 по 1944 роки парохом Вижнього Березова був отець **Володимир Тимошук**, 1910 року народження, рукоположений 1936 року, а сотрудником з 1941 по 1944 роки у Вижньому Березові став **Стефан Тарнавецький**, 1904 року народження, рукоположений 1938 року.

Отець **Михайло Сулятицький**, 1894 року народження, закінчив Станіславську духовну семінарію у 1923 році, висвячений на священика владикою Григорієм Хомишиним у 1923 році, служив сотрудником у Коломиї, засідателем у Космачі, сотрудником, засідателем, парохом у Заболотіві, штатним шкільним комісаром на села Ілинці, Трійцю, Хлібичин Пільний, Борщів, Зібранівку, Тулукив та Заболотів.

22 лютого 1934 року отець Михайло Сулятицький грамотою «отримав право носити пелерину з рукавцями за ревну душпастирську працю, християнську покору, тактовне поводження, щире віддання Церкві і своїй духовній пастві».

У 1935 році як отець-декан в складі великої великої групи священиків на чолі з митрополитом Андреем Шептицьким відвідав Ватикан.

На парафії Вижнього Березова, у «молитовному домі» (так радянські чиновники різного штибу називали сільську читальню «Просвіти», збудовану просвітниками 1933 року та обладнану 1945 року в Богослужбову каплицю після того, як згоріла Церква Христа Царя під час війни, в 1944 році) отець Михайло Сулятицький служив лише один рік, в 1945 році. Дяком в той час був Антон Симчич, а паламарем – Петро Негрич.

З приходом радянської влади греко-католицьких священників примушували переходити на московське православ'я, проте отець Сулятицький переходити відмовився. З ним довго радянська влада не церемонилася. 19 січня 1946 року після освячення води у Нижньому Березові його заарештували і засудили на 25 років. Додому отець Михайло повернувся восени 1957 року і зразу включився в підпільну роботу з віруючими Української Греко-Католицької Церкви.

Помер отець Михайло Сулятицький 8 вересня 1977 року. Похований у гробниці на цвинтарі в Середньому Березові.

Отець **Василь Урбанович** в 1946 році служив у «молитовному домі» Вижного Березова кілька місяців. Згодом був позбавлений служити в «молитовному домі» як такий, що не був висвячений.

Настоятелем «молитовного дому» Вижного Березова в 1947 році був отець **Петро Левицький**, 1906 року народження, рукоположений у 1931 році.

У 1948-1949 роках настоятелем «молитовного дому» Вижного Березова був отець **Володимир Франчук**, 1897 року народження, висвячений 1930 року. Помер у 1968 році.

З 1950 року на парафію Вижного Березова був призначений отець **Іван Колода**, 1887 року народження, висвячений 1928 року. Прослужив він тут до закриття «молитовного дому» 1961 року і відкриття в ньому сільського клубу.

На парафії Вижного Березова виконував треби у 1972-1973 роках отець **Зеновій Калитчук**, 1910 року народження, рукоположений у 1944 році.

У 1974-1976 роках відправляв Богослужіння в перенесеній на місце згорілої Церкви Вижного Березова і переобладнаній в каплицю дзвіниці **Василь Кривульчак**, 1912 року народження, рукоположений у 1963 році.

Народився отець Василь Кривульчак в Космачі. Тут закінчив шестирічну школу і продовжив навчання в Милуванській сільськогосподарській школі, що на Тисмениччині. Проживав і працював за польського, німецького та московського окупаційних режимів, був в'язнем німецького концтабору. В польській армії закінчив підфіцерські курси і брав участь у німецько-польській війні. З 1943 року став на шлях підпільної боротьби з російським окупантом в ролі надстанничого пропагандиста ОУН в УПА з псевдом «Промінь». У 1954 році опинився в сибірській неволі, в томському та іркутському ГУЛАГах. Духовну семінарію закінчив в підпіллі, на засланні, у Тайшеті. Тут він слухав впродовж року лекції з богословських предметів отця Романа Бахталовського. Ці заняття були продовжені після звільнення з тюрми і переїздом до Коломиї. Крім отця Романа Бахталовського, його вчителями були отці Михайло Сулятицький, Павло Василик та Яків Величковський. Висвятив його на священника владика Василь Величковський. Виконував обов'язки священника понад 27 років, перебуваючи у підпіллі, в «домашніх церквах». Помер отець Василь Кривульчак в Коломиї 1998 року, а похований біля космацької Греко-Католицької Церкви.

З 1987 по 1989 роки настоятелем у каплиці-дзвіниці Вижного Березова отець **Петро Лютий**, 1922 року народження, рукоположений у 1960 році. Зараз отець Петро на пенсії і проживає у Баня-Березові.

Отець **Василь Жупник** був адміністратором новозбудованої Церкви Вознесіння Христового з 1994 по 2002 роки.

З 03 лютого 2003 року по даний час адміністратором Церкви Вознесіння Господнього є отець **Василь Боднарук**, 1957 року народження, рукоположений у 1992 році. Тимчасовим сотрудником на парафії Вижного Березова був з 24 жовтня 2006 року по 31 липня 2007 року отець Микола Мединський, 1974 року народження, рукоположений 2000 року. З 01 серпня 2007 року отець Микола став адміністратором вижньоберезівської Церкви святого пророка Іллі.

За «Шематизмом Станіславівської єпархії» 1902 року довідуємося, що на початку ХХ століття парохів Вижного Березова належало «одного поля – 14 моргів; сіножатей – 5 моргів; пасовиська – 9 моргів 1040 квадратних сажнів; на опал – 51 кубометр дров; з книжки щадної – 5 австрійських крон 4 гр.; стопа конгресова – 1 200 крон для пароха; 600 крон для сотрудника і вольний побор сировиці (солі) для худоби».

В 1905 році у Вижному Березові отець Конрад Вергун з дяком Миколою Бодругом заснували товариство «Просвіта», до якого гуртувалися патріотично свідомі березуни, щоб захистити українську мову та культуру від тиску москвофілів та від полонізації.

29 квітня 1918 року було проголошено Українську Державу-Гетьманат. В 1920 році Україна від Дону до Збруча знову була загарбана російсько-комуністичними окупантами. Галичина, в тому числі і Березови, опинилися під Польщею.

В 1923-1924 роках парафіян у Вижному Березові нараховувалося 5 953 особи. «Шематизм Станіславівської єпархії» за 1929 рік сповіщав, що у Вижному Березові було шість придорожніх капличок, а парохом був отець Юрій Генсьорський, 1872 року народження, одружений. Сотрудник отець Костянтин Левицький доїжджав у Вижній Березів з Лючі. Церква і далі була матірною, а число греко-католиків становило 6 998 душ. В селі проживали 85 римо-католиків та 234 жида.

В 1936 році парафіян у Вижному Березові було лише 6 086 чоловік. Парохом продовжував бути отець Юрій Генсьорський, а сотрудником став отець Микола Данилович, 1895 року народження, рукоположений 1924 року, введений 1932 року, неодружений.

1936 року головою церковного братства став Михайло Перцович («Гуліків»). Він спровадив із Жовкви Львівської області малярів Миколу Павлика та Володимира Радя, щоб ті намалювали в Церкві образи та позолотили іконостас. Квартирував маляр Микола Павлик у Василя Лазаровича (Штіфана), де і створив образ «Хресна дорога» та образи для іконостасу, які збереглися дотепер у Церкві Вознесіння Господнього. Крім того, малярі Павлик та Радь розміри потрібних полотен для іконостасу везли до Львова, до відомого художника, основоположника нового українського релігійного малярства Осипа Куриласа (1870-1951).

В 1937-1938 роках Осип Курилас намалював для Церкви Вознесіння Господнього у Вижному Березові образи «Діва Марія з Ісусиком», «Христос Спаситель», «Костянтин і Олена», «Трон» та інші. Вони відрізнялися від інших художньою довершеністю та майстерністю виконання. Це був творчий доробок художника в жанрі іконопису.

Художник Осип Курилас у своїй майстерні в Тудинці.
 Образи роботи Осипа Куриласа в іконостасі Церкви Вознесіння Господнього.
 Вижньоберезівський художник Микола Симчич.
 Образ Василя Великого роботи художника Миколи Симчича в іконостасі Церкви Вознесіння Господнього.

З Осипом Куриласом був добре знайомий березун Гриць Голинський (1895-1941), колишній старшина УСС та сотник УГА. Разом служили в Українських січових стрільцях. Відомо, що в часи Першої світової війни, в 1915-1918 роках, Осип Курилас перебував у складі Пресового відділу УСС, де в польових умовах створив ряд портретів, рисунків та картин із стрілецького життя. Тому-то й шукав він собі друзів серед «усусівців», жваво цікавився всіма подіями, що в той час розвивалися в Україні. Мабуть, тому і заприятелював Курилас з Голинським. То ж і запросив Гриць Осипа у своє рідне село малювати образи для Церкви.

У Вижньому Березові Осип Курилас заприятелював зі священником Володимиром Тимощуком (1910-1978) – великим патріотом України. Маляр не раз побував в отця, де малював гірські красвиди, з яких відомий «Царинка в Середньому Березові».

Зліва – направо: Біля Церкви Христа Царя. 1940 рік.

Великдень біля Церкви Христа Царя. незадовго до пожежі в 1944 році. Світлина Михайла Лазаровича.

Церковний хор Церкви Христа Царя. 1942 рік

На задньому плані - Вижньоберезівська Церква Христа Царя, зліва - Михалків млин.

Служба Божа на подвір'ї хати-читальні. Справа – кам'яна каплиця. 1946 рік.

27 серпня 1944 року мадяри з-за гори Ратундол запримітили рух людей коло Церкви, вдарили гарматним запальним снарядом прямо по ній і вона загорілася. З усіх кутків села збіглися люди гасити вогонь та рятувати церковні речі. Вдалося вихопити з вогню іконостас разом з райськими дверима, образи, кивот, ліски, процесії, церковні книги, дві плащаниці, Євангеліє та інші церковні речі, що і збереглися до наших днів.

Вдалося врятувати великий дзвін, вилитий 1892 року за кошти Михайла, Григорія, Анни та Параскеви Геніків. Він і нині функціонує. Його встановлено в окремій аркоподібній мурованій дзвіниці. Частину церковних реліквій, врятованих під час пожежі, люди перенесли в колишню читальню «Просвіти», що на Згарищі (тепер Народний дім), а деякі з них розмістили в старій дерев'яній дзвіниці, яка уціліла від пожежі. Крім того, добрі люди охоче приймали на зберігання уцілілі церковні речі, так як їх в одному місці, читальні та дзвіниці, помістити було нереально. Люди роками свято берегли їх.

Під час пожежі також вдалося врятувати образи роботи Осипа Куриласа. А зберіг їх до наших днів тодішній церковний скарбник Михайло Скільський (Федоришин). Він переховував їх у stodolі до того часу, поки дзвіницю не переобладнали на Церковцю. Переніс їх до вартовні тодішній паламар Михайло Томич (Лунджик) і передав на зберігання Михайлові Томичу (Михасеві Штефурієві). У вартовні Михась обладнав майстерню, де реставрував церковні речі.

Образи відомого маляра Осипа Куриласа привертати увагу кожного, хто заходив до вартовні, адже то були справжні шедеври малярства першої половини ХХ століття (1937-1938 роки). Твори знаменитого митця захопили колекціонерів, які в ті часи часто-густо нищили гуцульськими селами в пошуках цінностей народної творчості, за безцінь скуповуючи їх у населення. Завітали вони і у

вартовню, де працював реставратор Михайло Томич. Категорично їм було відмовлено. Михась уважно вислухав їх і на їхні прохання продати ікони мудро відповів: «Я ці образи не купував і не маю права продавати. Це повинна вирішувати громада села».

Колекціонери були впертими і стояли на своєму, не попускалися. Коли люди зійшлися на Богослужіння, вони звернулися до громади. Про продаж образів березуни навіть слухати не хотіли. Так, завдяки мудрості березунів, образи роботи Осипа Куриласа збереглися і нині вони, двічі врятовані церковні реліквії, – безцінна окраса нової Церкви Вознесіння Господнього і Воздвиження Чесного Хреста.

В читальні «Просвіти» у вересні-жовтні 1944 року тимчасово парафіяни обладнали приміщення для відправлення Служби Божої. Тоді отець Володимир Тимошук оформив відповідні документи на спалену мадярами Церкву Христа Царя і передав їх командирові мадярського війська. Ті документи не загубилися. Після війни угорський уряд через радянську владу повернув кошти за спалену Церкву. Тодішній уповноважений в справах релігії по Станіславській області, якийсь Бібік, зачитав церковному братові Михайлові Скільському (Федоришиному) повідомлення про повернення коштів за спалену мадярами Церкву у Вижньому Березові, але релігійній громаді ті гроші ніхто не повернув. Яблунівська районна рада та райком партії вирішили спрямувати ці кошти на будівництво Будинку культури у Яблуніві, тодішньому районному центрі краю.

Отець Володимир Тимошук для Березовів дорогий ще й тим, що врятував Вижній Березів від спалення села німцями і не допустив здешаткування чоловіків, яких німці хотіли вбити як помсту за вбитого їхнього поліцая.

Галина Грабець, дружина члена Головного Військового штабу ОУН Омеляна Грабця, колишня вчителька Середньоберезівської школи, згадувала: «Особливо прославився отець Тимошук у Березовах в часі німецької окупації. Знаючи про смертельну небезпеку з боку окупаційної влади, він підробляє людям метрики, рятує селян від примусового вивозу до Німеччини. Таємно охрещував євреїв, рятує їх від загибелі, і для бідних прихильно щедрим був».

Особливо пані Галина зосереджується на події, що мала трагічне значення для Березовів: «А почалося з того, що на території Березовів пропав німецький поліцей. У Вижній Березів прибули старшини німецької армії для розслідування. Їх прийняв отець Тимошук як квартирантів, як гостей. В розмові з ними довідався, з якою метою вони приїхали і яку кару готують березунам. Німці спершу хотіли провести експертизу вбивства. Тоді отець таємно посилав сільського хлопця, щоб на місце загибелі гестапівця вилляв відро телячої крові. То, як прийшли німці з псами, сліду загибелі гестапівця не знайшли.

Але то не був кінець лиху. Розлючені німці все одно зігнали всіх чоловіків на Згарище у Вижнім Березові і готувалися до розстрілу їх. Тоді отець Тимошук одягнув епітрахиль і з хрестом в руках приєднався до приречених, вимагав, просив про звільнення заарештованих, заявив, що ляже разом з арештованими, коли їх не відпустять. Очевидно, німецький офіцер був м'який серцем, бо змилувався над приреченими і дав команду відмінити розстріл. Чоловіків не відпустили відразу додому, а заставили допомагати мадярам робити дорогу із березівського Згарища на Текучу».

Отець Володимир Тимошук досконало володів німецькою мовою і разом із солтисом (головою села) Михайлом Урбановичем (Пативим), який теж знав німецьку мову, зуміли переконати німців у невинності березунів. Люди тоді були дуже вдячні своїм захисникам.

Після війни, у 1946 році, більшовики ліквідовували Греко-Католицькі Церкви, а священиків заставляли ставати на бік московського православ'я. Отець Тимошук не погодився на таке. Він покинув село. Після невдалої спроби емігрувати за кордон отець Володимир Тимошук був заарештований і засуджений радянською владою в 1947 році на десять років ув'язнення. Його звинуватили у співпраці з ОУН-УПА, у проголошенні в липні 1941 року в Березовах Української Державності, в освяченні могил борцям за волю України у Вижньому та Середньому Березовах. Етапували отця Володимира Тимошука до ГУЛАГу у Воркуту.

Відбувши покарання у таборах Воркути, отець Володимир Тимошук в 1954 році повертається на Україну. Спочатку він працював бухгалтером у Ворохті. Згодом знайшов свій притулок в Коломийському будинку для перестарілих, де офіційно працював бухгалтером, а фактично був підпільним греко-католицьким священиком. Отець Тимошук часто навідувався у Вижній Березів до своїх колишніх парафіян, де підпільно у хатах березунів відправляв Богослужіння за греко-католицьким обрядом. Помер отець Володимир Тимошук в Коломиї у березні 1978 року.

На Царинці, в Середньому Березові, біля символічної могили борцям за волю України, стоїть хрест-пам'ятник – знак вдячності березунів колишньому настоятелю парафій Вижнього та Середнього Березовів, що вірою і правдою служив парафіянам названих сіл з 1938 по 1947 роки, отцеві Володимирові Тимошуку. Спонсорами спорудження пам'ятного хреста стали вояки братства УПА із Середнього Березова та Народний депутат України Слава Стецько. Посвячення пам'ятного хреста відбулося 10 грудня 2000 року.

Молитовний дім у Вижньому Березові та митарства парафіян

У січні 1945 року читальня «Просвіти» у Вижньому Березові тодішнім окупаційним радянським урядом була ліквідована. Згодом, на прохання парафіян, було зареєстровано в приміщенні читальні «молитовно-обрядовий дім», який діяв замість Церкви. З січня 1945 року по лютий 1961 року там відправлялися Богослужіння за російським православним обрядом. Священнослужителем тоді був Василь Урбанович (Крутчин) – священник-самоук, уродженець Вижнього Березова. Але йому не довелося довго відправляти Службу Божу. Одна монахиня дізналася, що він є невисвяченим і домоглася його звільнення. Після тієї події отець Василь Урбанович тяжко переживав, захворів і помер. Після отця Урбановича у «молитовному домі» служили отці Березовський та Колода.

На цвинтарі Вижнього Березова на Великдень. 50-ті роки XX століття

Хоч і було приміщення «молитовного дому» цілком придатним для відправи Служби Божої, та незручності весь час давали про себе знати. Було воно надто тісним для вели-

кої парафіяльної громади. Тісним було і подвір'я дому, на якому часто збиралися після Служби Божої миряни на сходи селян, на збори з різного приводу. Освячення пасок, наприклад, проводилося на старому цвинтарі, на майже кілометровій відстані від молитовного дому.

Та ще й місцеві урядовці дуже хотіли в колишній читальні «Просвіти» відкрити клуб для проведення політмасової роботи. Починаючи з 1948 року, вони використовували різні методи впливу на селян, щоб заставити їх звільнити приміщення читальні. Але селяни не здавалися. З цієї та інших причин березунів не полишала думка побудувати нову Церкву.

І вже в той час в селі виникла незгода між людьми щодо місця побудови нового храму. Жителі Лаза, правої частини села, яку відділяє річка Лунга від лівої частини села, що зветься Зарікою, хотіли будувати Церкву на старому місці, на пагорбі Згарища, де вже колись стояли Церкви: перша - розібрана і подарована громаді села Акreshора в 90-их роках XIX століття, друга – спалена мадярами в 1944 році.

Заріцькі люди відстоювали право на будівництво Церкви на новому місці, в центрі села, де все ж таки зараз діє нова, святого пророка Іллі, яку було освячено 8 листопада 2008 року. Мрія про другу Церкву в селі витала у головах сивочолих мирян Заріки багато-багато років і здійснилася аж у недавньому 2008 році.

Причиною намагання заріцьких людей побудувати Церкву в центрі села було ще й те, що після остаточного поділу села Вижній Березів у 1907 році на двоє сіл - Вижній та Середній Березови, - Церква Христа Царя залишилася на межі цих сіл, на самому краю Вижнього Березова. Другий край села - Пісковата - знаходиться на відстані майже шість кілометрів від Згарища. Далеко приходилося громаді горішньої половини села долати шлях на долішню половину, на Згарище, де стояла Церква Христа Царя.

1949 року на перших зборах селян у хаті Миколи Урбановича (Олесиного) було вирішено будувати Церкву на новому місці, в центрі села, на Заріці. А 1950 року жителі Лаза під керівництвом Михайла Перцовича, посилаючись на опубліковану тоді в газеті «Прикарпатська правда» урядову постанову про те, що все знищене війною майно дозволяється відбудовувати, відстоювали відновлення Церкви на Згарищі, з чим не погоджувалися заріцькі церковні брати Михайло Голинський та Василь Негрич. Вони домоглися в області дозволу побудувати Церкву на новому місці й навіть одержали план будівництва нової Церкви в центрі села.

Незгода березунів стала відомою голові тодішнього Яблунівського району Кулішову, який закликав церковне братство до єдності й злагоди в будівництві Церкви. Але люди не послухалися його й взялися будувати одночасно дві Церкви: лазівські – на Згарищі, заріцькі – в центрі села.

На Згарищі люди працювали завзятіше. Правда, Церква була закладена набагато меншою, ніж була попередня, що згоріла в лихоліття війни. Те, що Церкву закладати меншою не можна, зауважив житель Середнього Березова Михайло Жураківський. Він сказав майстрам, що Церкву на старому місці, де вже стояла колись її попередниця, закладати меншу не можна, бо Христова Церква, як і всі інші Церкви, ставить перед собою завдання розширюватися, а не звужуватися. Ще

сказав майстрам та церковному братству, що цю Церкву вони можуть і не добудувати. Це викликало в усіх здивування, адже матеріал та кошти на зведення нової Церкви вже були зібрані. Будівництво нової Церкви, не зважаючи на зауваження Михайла Жураківського, продовжувалося.

Зліва – направо: Великдень 1945 року. Освячення пасок.

Отець Колода освячує Великодні паски. Світлина Михайла Лазаровича. 1950 рік.

Хрещик на Великдень біля недобудованої Церкви. 50-ті роки XX століття.

Служба Божа на цвинтарі біля хреста. Вижній Березів. 1957 рік.

Минуло небагато часу і лазівські парафіяни вибудували оструб Церкви, а заріцькі – лише зав'язали підвалини. Тоді хтось із людей, а це, напевно, був провокатор з комуністів чи атеїстів, звернувся до обласної комуністичної влади з проханням заборонити лазівським людям будувати Церкву на Згарищі, що й було владою із задоволенням підтримано. У Вижній Березів приїхали озброєні солдати для підсилення страху та з метою залякати й так уже заляканих більшовицькою антинародною владою людей. Вони грубо наказали будівельникам припинити роботи на новобудові і покинути церковне подвір'я.

Таким чином, будівництво припинилося не тільки на Згарищі, але й в центрі села, на Заріці. Тоді Михайло Голинський, старший церковний брат заріцької громади, зрозумів свій необдуманий вчинок - намір будувати Церкву в центрі села. Він погодився будувати одну спільну Церкву на Згарищі, але вже було запізно...

Церковних братів з Лаза Михайла Перцовича та Миколу Лазаровича радянські кадебістські органи заарештували і тримали в Яблунівській тюрмі, примушуючи їх взагалі відмовитися від будівництва Церкви у Вижньому Березові та підписати складену ними відмову. Через дві доби заарештовані вимушено, під тиском та застосуванням кадебістських фізичних методів впливу на людей,

підписалися під відмовою будувати Церкву в селі. Ображений колегами і владою Михайло Перцович відійшов від керівництва Церквою і релігійна громада залишилася без проводиря.

Та, не зважаючи на заборону, Микола Лазарович, церковний брат, та Михайло Скільський, церковний скарбник, звернулися до уповноваженого в справах релігії в області Бібіка з клопотанням про продовження будівництва Церкви в селі Вижній Березів. 4 березня 1955 року такий дозвіл на продовження будівництва Церкви вони отримали. Але будівництво Церкви відновлено не було. Дерев'яний оструб багато років стояв під відкритим небом, під дощем, тому добряче прогнив. Більшу частину його потрібно було замінити повністю, а заготовити новий будівельний матеріал вже було майже неможливо: ліс став державною власністю, і на приватні цілі, тим більше на будівництво Церкви, документи на придбання ділової деревини не видавалися.

Після всіх невдач і незгод старшим церковним братом було обрано Петра Геніка (Гнатового). Незважаючи на всі заборони, віруючі разом з церковним братством все-таки намагалися закінчити будівництво Церкви власними силами. М. В. Пригородському, лісникові, люди доручили приготувати будівельний ліс нібито під заготівлю дров, що той і зробив. За такі незаконні дії Пригородського власті заарештували і відправили в тюрму. Будівництво Церкви знову було заперечено владними структурами району.

1959 року старший церковний брат Петро Генік (Гнатів) отримав план на діючий уже молитовний дім, який знаходився в приміщенні колишньої читальні «Просвіти». Однак, внаслідок активної протидії місцевих атеїстів та комуністів, ті плани не були реалізованими. 17 березня 1960 року релігійна громада Вижнього Березова отримала рішення сільвиконкому місцевої сільради: розібрати недобудований оструб Церкви через те, що все дерево погнило. До будови було підігнано чотири колгоспні трактори, які й розтягли її на чотири сторони. Повалені дерев'яні конструкції оструба тракторами вивезли на зарінок, до річки Лунга. Там селяни розібрали їх на дрова.

На початку 1961 року прибули до молитовного дому Вижнього Березова представники району разом з військовими, щоб знову додати більшого страху віруючим, коли ті будуть непокірними, та закрити молитовний дім і організувати в ньому сільський клуб. До сільської ради покликали з'явитися з церковними документами Михайла Скільського, церковного скарбника, і строго наказали вибратися з приміщення вже новоствореного сільського клубу. Михайло відповів, що вибратися не збирається і пред'явив документи про оплату податку на Церкву за 1961 рік. Тоді один із представників району забрав всі церковні документи у Скільського і на тому все й скінчилося.

Михайло Лазарович (Руб'юк) згадував про ті часи: «Тоді ми, віруючі, залишилися без Церкви. Ходили молитися у сусідні Церкви: Баня-Березова, Середнього і Нижнього Березовів - куди кому ближче. У Текучі Церква була закрита. Тоді березуни з допомогою Івана Шестуна, колишнього старшого церковного брата текуцької Церкви, вихідця із Вижнього Березова, отримали дозвіл відкрити Церкву в Текучі для віруючої громади Вижнього Березова. Іван Шестун охоче допомагав березунам. В результаті настирного надоїдання властям, березунам

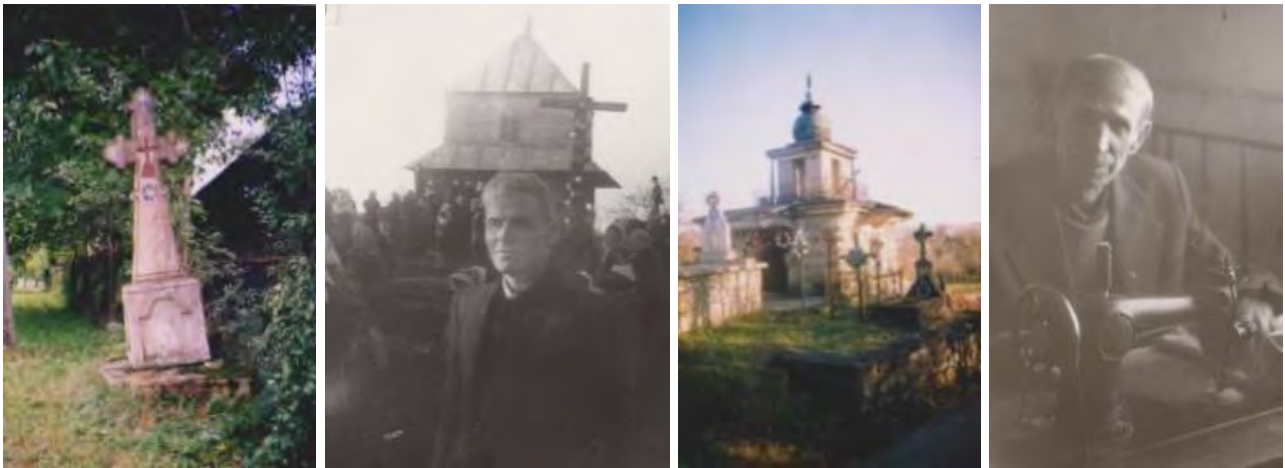
все-таки дозволили відкрити Церкву в Текучі і ввели її в облікову книжку Вижньоберезівської сільської ради, куди й вносилися накладені державою податки на Церкву. Таке тоді робилося, хоч насправді Церква була і є текучською».

Тоді всі церковні речі, які були у молитовному домі, вижньоберезівське церковне братство зібрало і віддало в Текучу. То були кивот, частина іконостасу, хоругви, хрести, свічники, стародавні церковні книжки, які, на жаль, залишилися там, в Текучі, назавжди, хоч було неодноразове намагання повернути їх до Вижнього Березова, коли настали добріші часи.

Ходили березуни молитися Богові в Текучу та Баня-Березів і мріяли про власний Божий Дім. Оббивали пороги кабінетів уповноважених у справах релігії Яблунова, відтак Косова, коли туди перебрався район з Яблунова під час укрупнення районів в державі в 60-ті роки XX століття, до Станіслава (згодом Івано-Франківська) їздили. І домоглися того, що уповноважений в справах релігії з Івано-Франківська дозволив вижньоберезівським мирянам переобладнати дерев'яну дзвіницю, що збереглася з давніх часів і служила колись Церквам на пагорбі Згарища, на каплицю для релігійних обрядів. Силами і коштами віруючої громади була розібрана дзвіниця і перенесена на місце, де була стара Церква, де стояв оструб недобудованої Церкви.

Для перевтілення дзвіниці в каплицю чимало зусиль доклали Василь Томич (Лунджик), тодішній паламар, та Михайло Томич (Михась Штефурій), сільський умілець. Василь Томич керував будівельними роботами: за власні кошти придбав дошки і шалював стіни каплиці, виготовляв столярку та власноручно ремонтував вартовню. Матеріал діставав приватно, без документів на їх придбання, за що і був покараний штрафом в 150 російських рублів. Але роботу з облаштування каплиці не залишив. Односельці хотіли допогти Томичу коштами, щоб покрити йому виплачений штраф, проте він відмовився від допомоги, зізнаючись в тому, що в офіру Божу та для села взагалі все робитиме безплатно.

Відданим церковній справі був і Михайло Томич. Михась безплатно проводив ремонтні та реставраційні роботи у внутрішньому оформленні каплички. Із старих церковних речей, які збереглися у дзвіниці, виготовив іконостас. Деякі церковні речі, частини орнаментального накладного оформлення в стилі бароко, сам різбив та покривав «бронзівкою», а також реставрував старі свічники та хрести. Образи для іконостасу Михайло Томич замовив у Анни Карпінської, малярки-самоучки з Великого Ключева, що на Коломийщині. Велика заслуга Михася ще й в тому, що він зберіг ікони відомого художника Осипа Куриласа, які були врятовані під час пожежі 1944 року. Їх намагалися забрати якісь колекціонери, на що Михайло коротко відповів їм: «Образи – не моя власність, а власність всієї громади села».

Зліва – направо: Столітній кам'яний хрест на вулиці Дільниці (сотника Мороза) Вижного Березова.
Дзвіниця, переобладнана на Церкву на вижньоберезівському цвинтарі.
Дубайлова гробниця.
Михайло Томич за роботою над церковними атрибутами.
Василь Лазарович – будівничий Церков.
Осип Васкул – будівничий Церков.
Старожил Іван Перцович (Гажбір) пам'ятав про відновлення Церкви у Вижнім Березові.

Михайло Лазарович (Руб'юк) постарав матеріал на хоругви. Дві хоругви з матеріалу вишневого кольору оформила образами Анна Карпінська, а на чорних похоронних процесіях малював образи місцевий маляр-самоучка Василь Васкул (Сабадюків). Хоругви збереглися в доброму стані й дотепер.

Коли каплицю було викінчено, парафіяни Вижного Березова запросили правити в ній Службу Божу священика Кривульчака з Космача. Згодом відправляли Службу Божу в каплиці православні священики Петро Лютий з Баня-Березова та Микола Миклащук з Уторопів, служитель парафії Текучі.

В роки комуно-атеїстичної влади Україна втратила велику кількість пам'яток духовної культури. Мабуть, не злічити тих руїн, що завдала нам більшовицька імперія зла. Нищили пам'ятки української народної архітектури, руйнували придорожні каплиці, споконвічні кам'яні придорожні хрести, а Церкви «з димом пускали». Хіба не за їх, комуністів, вказівкою палали Церкви у Середньому Березові та Космачі? До речі, в Космачі згоріла Церква-пам'ятка старовини, що її космачанам колись подарували березуни. Її ще називали Довбушевою. Говорили, що він до неї приходив, коли побував у Космачі.

Березівські старі й нові каплиці

З 1944 по 1991 роки у Вижнім Березові Церкви не було, але були, правда, «молитовний дім» у приміщенні колишньої читальні та дзвіниці, згодом переобладнана на каплицю, в яких відправлялися Богослужіння до 1961 року. Стояли старовинні придорожні каплиці і витесані з каменю хрести, які віками зберігалися, як пам'ятки християнства, як місця, де можна було Богу помолитися та поставити свічку. З вищезгаданого «Шематизму...» року 1929 відомо, що у Вижньому Березові було шість придорожніх кам'яних та дерев'яних каплиць. Лише завдяки пильності березунів вдалося вберегти майже всі. Зруйнували лише одну - коло читальні «Просвіти».

За переказами старожилів, капличка, що стояла біля читальні на Згарищі, була вимурувана з річкового каменю місцевими майстрами кам'яних справ у сиву давнину і була рідкісною пам'яткою старовини. Але знаходилася вона перед сільським клубом, то войовничі атеїсти вирішили її позбутися. Ніхто з селян не хотів руйнувати каплицю. Але тут для атеїстів підвернувся один момент, трапила-ся нагода розібрати каплицю чужими руками. Спіймали на «гарячому» одного злодія, що крав черепицю з чужого даху. Його мали судити, але власті запропонували йому в обмін на тюрму розібрати каплицю. Він був помилуваний, бо погодився знищити сільську пам'ятку духовності.

Мрія березунів про нову Церкву збулася

Повернемося до справ церковних. Із спогадів Василя Геника довідуємося про таке: «Я зустрівся з Василем Томичем, паламарем, на похоронах греко-католицького священика Володимира Тимошука і почув від Томича, що православний священик з Текучі оголосив у Церкві аби всі церковні речі з Вижного Березова перенести у текуцьку Церкву. Василь Томич був дуже обурений і запросив мене на церковні збори, що відбулися в 1978 році в хаті Михайла Лазаровича (Руб'юка), що на Лазу, де і було вирішено будувати нову Церкву у своєму селі і нікуди не давати церковні речі. Ми їздили за порадою до церковних керівників, уповноважених по релігії, від яких довідалися, що тільки Курєдов з Москви має право дати дозвіл на побудову нової Церкви. Але йому треба пред'явити не тільки заяву, а й багато підписів сільських жителів про те, що вони дійсно хочуть Церкви».

22 грудня 1978 року Василь Геник (Базюк), Василь Томич (Лунжчик), Михайло Лазарович (Руб'юк) поїхали-таки в Москву до Курєдова із заявою, яку підписали 222 жителі села. Ознайомившись із заявою, Курєдов сказав: «Будувати похоронний дім влада дозволяє і навіть допоможе фінансово, а нову Церкву будувати – ні».

Через деякий час після зустрічі з Курєдовим почалася перевірка людей, прізвища яких значилися у тому списку. До Івано-Франківського облвиконкому викликали Миколу Геника (Сабадюччиного), Параску Симчич (Щурову), Марію Томич (Лунджікову). Упевнившись у тому, що їхні підписи не підроблені, їм Гончаров зачитав відповідь Курєдова на заяву березунів: «У зв'язку з тим, що в Івано-Франківській області є багато Церков, відбудова нової Церкви можлива тільки по рішенню райвиконкому і облвиконкому». Але такого рішення березунам марно було чекати.

На початку 1979 року Василь Геник (Базюк) самовільно організував групу з двадцяти чоловік, так звану «двадцятку» і став її керівником. Метою новоствореної «двадцятки» була боротьба з властями за побудову нової Церкви у селі. Але «двадцятку» не реєстрували і її ніде не визнавали діючою. З великими зусиллями групі вдалося «прорватися» до Попазова, уповноваженого в справах релігії в Косівському районі, але з цього візиту нічого не вийшло. Рішення райвиконкому та облвиконкому були категоричними: «Ваше прохання не задоволено». Потім було ще багато спроб добитися дозволу на побудову Церкви. Заяви за заявами йшли у вищестоящі органи. Навіть до святійшого Патріарха Московського і всієї Русі Пімена зверталися, але все - безуспішно.

5 лютого 1979 року голова виконкому Вижньоберезівської сільської ради Дмитро Негрич викликав на зустріч з Курєдовим шістьох членів «двадцятки». Крім запрошених, на зустріч з метою підтримки запрошених прийшло багато людей, але московського гостя так і не діждалися. Замість Курєдова приїхав інструктор райвиконкому, котрий викликав керівника «двадцятки» Василя Геника та Миколу Геника і пред'явив їм звинувачення в порушенні релігійного порядку та запропонував після прочитання його підписатися під цим звинуваченням. Василь Геник від підпису відмовився: «Не ми, релігійні, порушуємо закони, а

вони. Влада порушує – вона нашу «двадцятку» не реєструє». Після всього, що відбулося, Василь Геник вирішив шукати правду за кордоном. Писав листи у Ватикан до кардинала Сліпого, писав в ООН, але відповідей не одержав. Натомість Василем Геником зайнявся КДБ. Часті виклики, допити, шантаж призвели Василя до нервового стресу і його відправили в психлікарню, а насправді – ув'язнили на вісім років.

Тим часом, у Радянському Союзі почалася горбачовська перебудова, яка полегшила релігійну ситуацію. В кінці вісімдесятих років ХХ століття вижньоберезівці знову заговорили про будівництво нової Церкви. «Перед тим каплиця вісім років стояла закрита, - розповідає Григорій Перцович (Симінчуків), активний борець за відбудову нової Церкви. – А це тому, що біля каплиці, на цвинтарі, проводились за старим греко-католицьким обрядом маївки у післявеликодні дні та свята, та ще мою дружину у 1979 році підпільно похоронили за греко-католицьким обрядом. В село приїхала Ольга Солинська, секретар парторганізації колгоспу імені Ярослава Галана, яка закрила каплицю, а ключі віддала голові сільської ради Петрові Пригородському».

В січні 1988 року, на другий день Різдва Христового, православний священник з Баня Березова Петро Лютий відправив Літургію біля каплиці, що посприяло вже постійному проведенню Богослужінь, обрядів вінчання та похорон. У відкритті каплиці місцева влада вже не перечила березунам. Того ж 1988 року Григорій Перцович (Симінчуків), Микола Урбанович (Совинюків), Гриць Лютий (інвалід війни з Баня-Березова), Розалія Геник (Василювського) поїхали в Москву до уповноваженого у справах релігії Харчева з проханням дозволити побудувати нову Церкву православного обряду, тобто «обрядове культове приміщення», як тоді називали. На цей раз вищий московський чин «змилюсердився» - дав усну, без жодних документів, згоду на будівництво. Харчев сказав, що документи найближчим часом перешлють до Києва, а звідти їх направлять до села.

З нетерпінням чекали березуни вістки з Києва, але її не було. Тоді Григорій Перцович (Симінчуків), Михайло Геник (Василювського), Михайло Лазарович (Руб'ючків) поїхали в Київ до уповноваженого в справах релігій. Там документи вже були, але їх не спішили пересилати до Вижнього Березова. Маючи в руках документи, Григорій Перцович з великою радістю промовив: «Маємо дозвіл, тепер ще треба виходити план Церкви».

Фактично план будівництва Церкви був розроблений ще в 1949 році в Станіславі. Правда, на цей час, тобто на 1988 рік, він уже був застарілим. Його затвердженням в області зайнялися Михайло Перцович (Гульик), Михайло Голинський, Василь Негрич (Штефанів) і Василь Голинський з Лазків.

В обласному комітеті в справах релігій березунам повідомили, що нову Церкву будувати дозволяють і затверджують відповідні документи, але держава на будівництво грошей не виділить. «Якщо маєте мільйон рублів, – будуйте!» - такий дозвіл від державних органів почули березуни і у відповідь, показавши мозолисті долоні, сказали хором: «Є! Народ зробить!».

Зліва – направо: Похорон воїна УПА Василя Негрича у Церкві Христа Царя 3 липня 1941 року.

Будівництво нової Церкви розпочато. Григорій Перцович (Симінчуків) несе обід для толоки.

Громада Вижного Березова голосує за будівництво у Вижному Березові Української Греко-Католицької Церкви.

Церковні колядники від Церкви Вознесіння Господнього Вижного Березова. 2007 рік.

По Вижному Березову зі свяченою водою.

Старий план в області поновили, завірили печатками і віддали березунам. Це було в 1988 році, а через рік, у 1989 році, вже було за згодою більшості селян розпочато будівництво нової Церкви на старому місці, на Згарищі. Можна було б будувати Церкву на новому місці, в центрі села, на Заріці, але з причини активізації православних і з метою уникнення конфлікту між парафіянами Церкву вирішили будувати саме на старому місці, де на згарищі старої Церкви стояла каплиця, яку перенесли і переобладнали на Церковцю ще в 60-ті роки і котра слугувала тоді для відправи Служби Божої.

Про перебіг тодішніх церковних подій Анна Томич (Турьинка) склала коломийки:

*Ой, у Вижнім Березові вістка залунала –
Поїхали наші люди аж до Станіслава.*

*Поїхали у Станіслав та й стали просити:
«Позвольте нам в Березові Церковцю відкрити».*

*В Станіславі подумали та так і сказали:
«Виберіть собі «двадцятку», щоби уряд мали.*

*Виберіть собі «двадцятку» – чесно працювати
Та й дозволім в Березові Церкву будувати».*

*Березівські славні люди та й стали думати,
Як то мають до Києва листок написати.*

*В тому листку звернутися, файно попрохати,
Щоби звідти дозволили Церкву будувати.*

*Вони звідти дозволили – то велика слава,
Років сорок п'ять минуло, як була Відправа.*

*Років сорок п'ять минуло - люди ся сходили
Та й у Церкві на колінах Богу ся молили.*

*Ой, відкрити нам Церковцю Київ нам дозволив
Та й священиком він добрим нас він нагородив.*

*Ой, надали священика з сусіднього села,
Щоби в Вижнім Березові Служба ся правила.*

*Подякуймо Пану Богу, що поміг діждати
Та, що вже нам дозволили Церкву будувати.*

*Подякуймо Пану Богу та й за Його ласку,
Що діждали в своїм селі посвятити Паску.*

27 грудня 1989 року за ініціативою і сприяння Григорія Перцовича (Симінчукового) і Розалії Скільської (Писарчиної), тодішнього голови церковного комітету Вижнього Березова, перед каплицею, під місійним хрестом відбулося перше Богослужіння за греко-католицьким обрядом за участю отця-декана Михайла Косила з Надвірнянщини і отця Василя Кривульчака з Космача. Декана Косила супроводжували два студенти духовної семінарії з Івано-Франківська та коломийські рухівці, котрі прибули у Вижній Березів з синьо-жовтими прапорами.

Місцеві православні миряни запросили в село районних урядовців з уповноваженням в справах релігій в районі В. Петричуком та отцем Близнюком. Разом з ними прибув і отець Михайло Голомеджук з Текучі. Останній намагався мати у Вижньому Березові православну парафію. Косівські «гості» зайняли каплицю, відправили там Богослужіння, але, крім маленької горстки місцевих прихильників православ'я, до них ніхто з греко-католиків не приєднався.

Прихильники греко-католицької конфесії після закінчення Служби Божої, яку відслужили православні миряни, організували біля каплиці селянське віче й голосування. Вирішувалося майбутнє Церкви. Більшість людей проголосували за відновлення Греко-Католицької Церкви.

Задоволені успіхом організатори новобудови Михайло Геник (Василюго), Михайло Лазарович (Руб'юк), Василь Томич (Лундзьик), Василь Симчич (Михасів) на церковній раді вирішили будувати Церкву з цегли, бо боялися, що вона теж може згоріти, як і попередня. Тоді ж обрали головного майстра - керівника будівництва Михайла Геника (Василюго). Розалія Скільська (Писарчина), голова церковного комітету, погодилася взяти на себе зобов'язання ведення документації по грошових прибутках і витратах, а також зобов'язалася збирати

пожертви на будівництво нової Церкви на Заріці. Збирати пожертви на Лазу погодився Михайло Геник (Василювського).

Пожертви від жителів села були щедрими. Навіть із сусідніх сіл добрі люди долучалися до доброї справи і передавали гроші в офіру Божу на будівництво Церкви у Вишньому Березові. Згодом почала надходити допомога і з діаспори від українців з далекого і ближнього зарубіжжя. Жертвували на Церкву березуни, які проживали в США. Канаді та в інших країнах. Михайло Геник (Василювського) зберіг всі рахунки, квитанції, договори, які засвідчують про кількість придбаних матеріалів. Це, наприклад, – 320 тисяч штук цегли, 62 т цементу, 20 т металічної арматури, 14 довгих металевих швелерів, 1 450 квадратних метрів покрівельної алюмінієвої бляхи тощо. До того ж селяни власними силами охоче відробляли по декілька днів на будові підсобниками, годували будівельників.

Фундамент під Церкву заклали толокою, освятив його отець Петро Лютий з Бая-Березова. При розмітці фундаменту згадали слова Михайла Жураківського про те, що Церкву меншою від попередньої закладати не можна, тому під фундамент були взяті весь фундамент, всі сходи згорілої Церкви, що збереглися з 1944 року та уцілили від пожежі. Тому-то вона і вийшла у нас такою великою, просто-рою та найбільшою в окрузі.

З Божою допомогою, почалося мурування стін. Для цього найняли мулярів з Печеніжина – Василя Повха з трьома синами: Володимиром, Василем та Ярославом. Дерев'яний верх і купол Церкви будували березівські майстри - брати Василь і Дмитро Лазаровичі (Василищеві). Вони вже мали практичні навички ставити верх Церкви, бо будували нову Церкву у Середньому Березові. Дерев'яна стара каплиця залишалася всередині новобудови і слугувала для Богослужіння аж до завершення будівництва нової Церкви в 1991 році.

Новобудова Церкви Вознесіння Господнього та Воздвиження Чесного Хреста у Вишньому Березові

Внутрішні роботи також велися організовано, з підтримкою жертводавців. Михайло Скільський (Петriskів), лісник Березівського лісництва, дав дерево на дошку для підлоги і навіть майстрів зі Слободи за власний рахунок найняв. Чималий внесок у будівництво вклав Микола Симчич (Гризунів), інженер-конструктор Коломийського ДОКу. За власні кошти він привіз з «Сільмашу» залізні віконні рами, власноруч електрифікував приміщення Церкви та намалював для іконостасу образ св. Василя Великого, який поміщений в лівій частині іконостасу поряд з шедеврами, виконаними 1937-1938 років відомим українським малярем Осипом Куриласом. А ще Микола Симчич деякий час був скарбником Церкви.

Сходи до Церкви робив в офіру Микола Негрич (Кутуряс), а дубові двері офірував для Церкви столяр Михайло Скільський (Іванчуків).

Зліва – направо: Водосвятіє на річці Лунга.

Вербна неділя в храмі Вознесіння Христового.

Перша сповідь і перше причастя у Церкві Вознесіння Господнього.

Центральна частина Церкви Вознесіння Господнього (другим храмовим святом є Воздвиження Чесного Хреста) розмальовувалася коломийськими малярами М. Соричем та М. Каліним на пожертви парафіян. А інші три частини Церкви були розмальовані за долари, які зібрав, проживаючи в Америці, від української діаспори і пожертвував для Церкви Вижнього Березова Михайло Лазарович (Каканюків). Завдяки йому в Церкві є різьблений семисвічник, три дзвони, привезені з Німеччини, дерев'яні стільці тощо. Та й будівництво Церкви не обійшлося без добросердного спонсора. Перших п'ять років в Церкві паламарював Михайлів брат, Василь Лазарович, а згодом, коли Василь осліп, до паламарювання приступив другий Михайлів брат, Степан.

Значний вклад у будівництво Церкви внесла родина Адам'юків: Михайло Негрич з синами Михайлом та Миколою. Вони також офірували більше половини коштів на будівництво дзвіниці. Михайло Негрич-старший є незмінним головою Церкви Вознесіння Господнього вже багато років.

Весь церковний інвентар – щедра офіра парафіян-березунів. Вишивані хоругви-процесії, фани, скатерті, рушники – прекрасні витвори вмілих жіночих рук – створюють Церкві Вознесіння Господнього якусь особливу урочистість, божественну ауру, святковість. За вишивками – різьблені вироби – хрести, трійці-свічники, підноси – це роботи, витвори мистецтва, як місцевих, так і немісцевих майстрів.

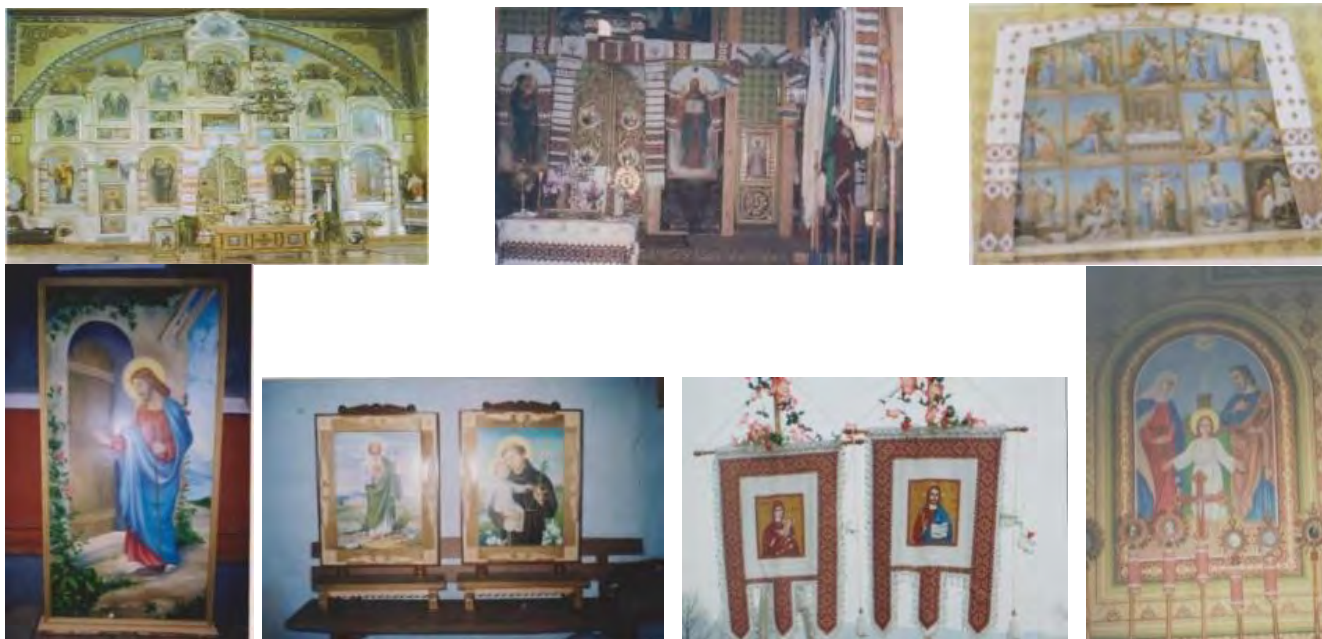
Зліва – направо: Храмове свято в Церкві Вознесіння Господнього.

Микола Кабин. Ківот.

Головний спонсор будівництва Церкви Вознесіння Господнього Михайло Лазарович (Каканюків) з дочкою Анною. Юрій Перцович. Футляр для схрону Євангелія.

Гарно оздоблена орнаментальними мотивами казаниця, подарована для Церкви столярем Василем Перцовичем (Юзишиним). Микола Перцович (Бирильчик) прикрасив Церкву величавими звисаючими люстрами-світільниками, різьбленим

тетраподом роботи місцевого майстра Миколи Гrepиняка, інкрустованим кивотом косівського різьбярa Миколи Кабина. Пристiл роботи акрешiрського столяра Василя Василенькiва офiрував для Церкви Василь Томич (Лундзьик). Футляр для схрону Євангелiя вирiзбив молодий рiзбяр, випускник Косiвського технікуму декоративно-прикладного мистецтва Юрiй Перцович (родом з Березова його мати). Иконостас виготовив майстер сакрального мистецтва з Коломii Михайло Буратчук. Як вiнець – два мозаїчні образи на фасаді зовнішньої парадної стiни – виконані львiвським митцем-мозаїком Мирославом Отковичем.

Зліва – направо: Иконостас Церкви Вознесіння Господнього.

Хресна Дорога – ікона зі старої Церкви Христа Царя Вижнього Березова, врятована від пожежі 1944 року.

Образ Ісуса Христа Церкви Вознесіння Господнього роботи художника Андрія Симчича.

Образи Церкви Вознесіння Господнього роботи художника Ігора Геніка.

Хоругви роботи вишивальниці Євгенії Генік, подаровані Церкві Вознесіння Господнього.

Так розписані стіни Церкви Вознесіння Христового.

У Церкві Вознесіння Господнього та Воздвиження Чесного Хреста 25 лютого 1996 року після закінчення Івано-Франківського теологічного інституту Прикарпатського університету імені Василя Стефаника та Люблінського Католицького Університету був висвячений владикою-ординарієм Коломийсько-Чернівецької єпархії Павлом Василиком уродженець Вижнього Березова Михайло Малкович. Певний час замінював пароха Вижнього Березова, а зараз служить на парафії у Коломії.

Зліва – направо: Освячення каплички при вході до Храму Вознесіння Господнього.
Вихід на водосвятіє в Церкві Вознесіння Господнього.

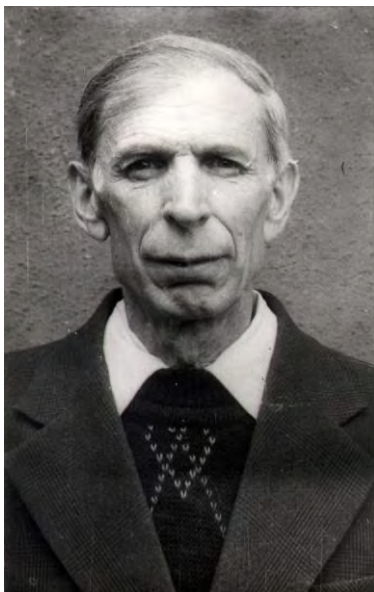

Зліва – направо : Хор Церкви Вознесіння Господнього.

Встановлення мозаїчних образів на фасаді Церкви Вознесіння Господнього.

Микола Гrepиняк біля вхідних дверей Церкви Вознесіння Господнього. Різьба по дереву – його робота.

Богослужіння у Храмi після його освячення проводив Василь Жупняк з Підпечер, що на Коломийщині. Довший час уже отець Василь Боднарук з Яблунова править Службу Божу в Церкві Вознесіння Господнього, служить для березунів на щастя, на радість, на їхнє життя довге.

Михайло Миколайович Томич

Заріцька духовна святиня – Церква святого пророка Іллі та Всіх святих Землі Української

Багато людей із Заріки мріяли про побудову Церкви у центрі Вижнього Березова. Мрія здійснилася: Церква святого пророка Іллі побудована в центрі села. У 2008 році її освятили в честь пророка Іллі. Другим храмовим святом є неділя Всіх святих Землі Української. Освячував її владика Коломийсько-Чернівецької єпархії Микола Сімкайло.

Церква побудована в гуцульському стилі: дерев'яна, тридільна, покрита бляхою, одноверха, має видовжений хрест, баня, увінчана маківкою на сліпому ліхтарі, побудована на восьмерику. На гребенях дахів, що символізують хрест, побудовані на всіх чотирьох сторонах чотири маківки. Іконостас п'ятиярусний, повний, доброї роботи художників Михайла Ляха та Юрія Кокори. Спонсором для оплати майстрів у побудові і оздобі іконостасу, тетрапода, вікон та куполів Церкви став Михайло Негрич (Маріїн). А різьбярські роботи, а це – тетрапод, рами для образів, дві патериці, семисвічник, настільний хрест, виконував Микола Гrepиняк, член Національної спілки художників України.

Зліва – направо: Роман Красійчук, Юрій Бельмега. Ківот Церкви пророка Іллі.
Михайло Васкул. Крилос Церкви пророка Іллі.

Микола Голинський, старший церковний брат, згадує, що ще його батько, Василь Голинський, пробував організувати будівництво Церкви на Заріці, але з того нічого не вийшло. Сплив час і у 2004 році Микола Голинський взяв на себе тягар будівництва нової Церкви: розшукав землю під новобудову, займався виготовленням документації, був організатором всіх будівельних робіт. Йому допомагав Василь Підгородецький (Петрунів).

о. Микола Мединський. Атрибути Церкви пророка Іллі.

о. Микола Мединський. Напристільний хрест Церкви пророка Іллі.

Фрагменти іконостасу Церкви пророка Іллі. Художники Михайло Лях та Юрій Кокора

А будувало Церкву все село. Провідним майстром був Дмитро Лазарович (Василищів), який уже мав досвід будівництва дерев'яної Церкви у Середньому Березові та виконання робіт з дерева на верху Церкви Вознесіння Господнього Вижнього Березова. Навесні 2005 року Церква уже була накрыта. Люди зробили дерев'яний поміст у Церкві і отець Василь Боднарук розпочав у ній Богослужіння. А восени цього ж року люди зайшли до готової Церкви на Службу Божу з новим священиком Миколою Мединським, дяком Григорієм Дрогомирецьким (Яківцевим), паламарем Василем Підгородецьким (Петруневим) та хором під керівництвом регента Василя Геника (Франюка).

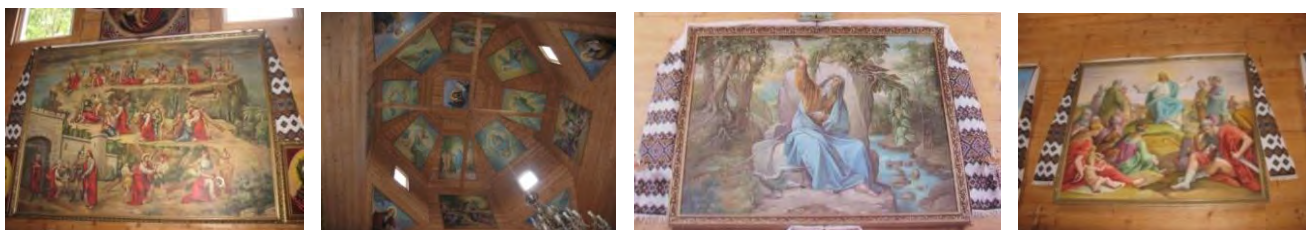

Перші Богослужіння в Церкві пророка Іллі

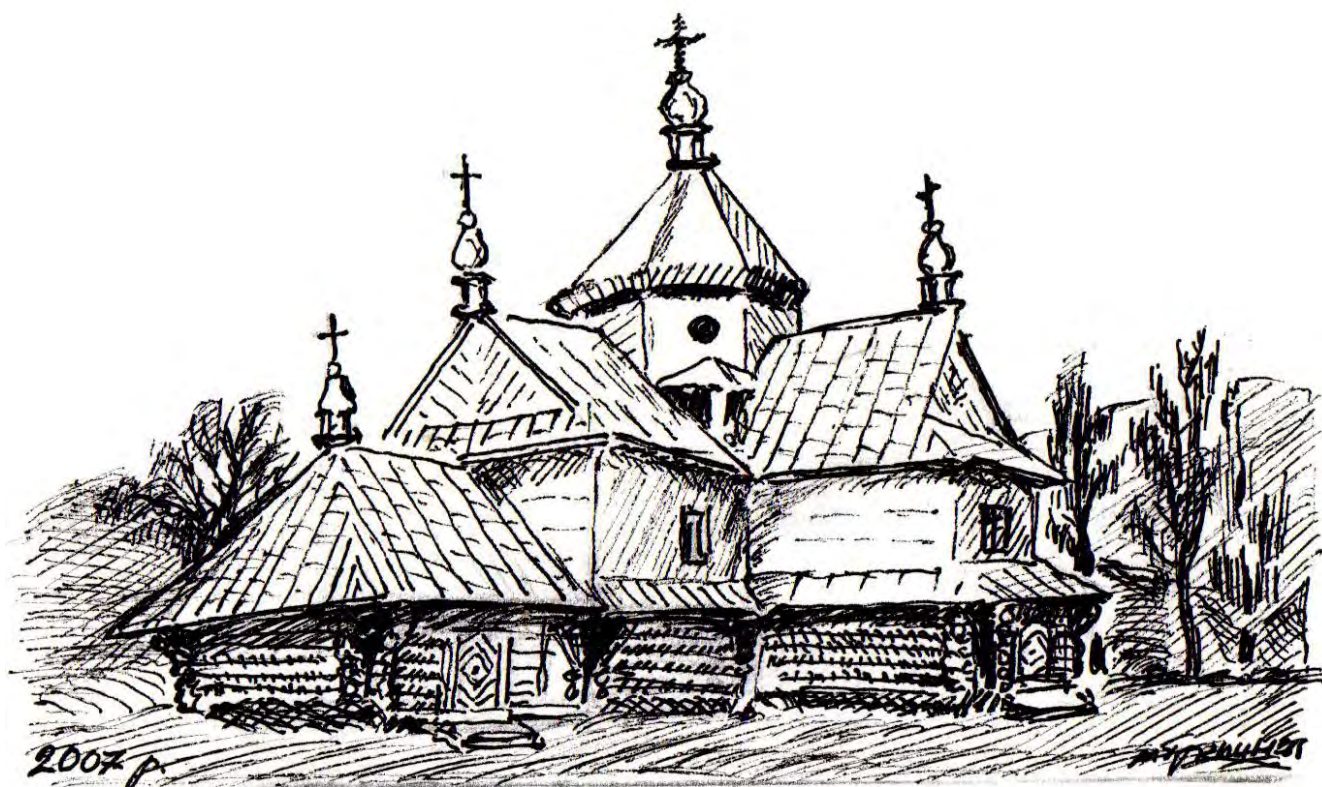
Будні дні Церкви святого пророка Іллі

Цікавим є те, що у Церкві святого пророка Іллі зберігається реліквії з часів, коли Українська Греко-Католицька Церква була у підпіллі: антимінс, епітрахіль та євхаристійний посуд – чаша та покривець для неї, ложки, дискос та покривець для нього. З ними відправляв Службу Божу в підпіллі отець Василь Кривульчак (1912-1998).

Образи Церкви пророка Іллі роботи художника Володимира Гевка

Головне – Храми Духовності у Вижньому Березові діють. Діють на радість всім людям, всім березунам. В них збираються люди, щоб у молитвах славити Бога, вдосконалюватися Христовою наукою. Це – найкращі, найвеличніші споруди села. Вони завжди по-святковому прибрані і доглянуті. Всі парафіяни пишаються своїми Храмами Духовності, чуйно відкликаються на їхні потреби фінансово.

с. Середний Березів

ОТЕЦЬ МИХАЙЛО СУЛЯТИНСЬКИЙ

В передгір'ї Карпат на пограниччі Гуцульщини розкинулося давнє поселення Березів, відоме в середні віки як осередок дрібної української шляхти. На його території зараз існують села Баня Березів, Нижній Березів, Верхній Березів та Середній Березів. Ці села особливі тим, що тут майже не було міжконфесійної ворожнечі, всі громади дружно перейшли в лоно УГКЦ ще на самому початку її виходу з підпілля. Немалу роль в формуванні релігійної свідомості людей зіграли священики — вихідці з цих сіл. Вони були і залишаються прикладом вірного служіння Богові та Церкві. Одним із них є отець Михайло Сулятинський, який, незважаючи на переслідування, провокації і арешти, залишився несхитним у своїй вірі до останніх днів життя.

Народився Михайло Сулятинський 17 листопада 1894 року в селі Середній Березів (тепер Косівського району) в сім'ї Івана та Олени Сулятинських, які були відомими господарями і зробили все для того, щоб дати освіту своїм п'ятьом дітям. Після здобуття початкової освіти в сільській приватній школі Михайло в 1904 році вступив до підготовчого класу Коломийської гімназії. Скупі гімназійні звіти все ж дають змогу переконалися, що він успішно завершив у 1914 році навчання і готувався студіювати теологію. Та спалахнула перша світова війна і мм молодий випускник гімназії змушений був відкласти свої наміри на тривалий час. Поки що невідомо, чи брав участь М. Сулятинський в бойових діях: знаємо лише, що за свої патріотичні переконання він був вивезений москалями до Росії. І лише в 1919 році, після повернення в свій край, Михайло став студентом Станиславської духовної семінарії. Приїджаючи на вакації додому, він проводив культурно просвітницьку роботу серед земляків, звертався до Хвального Виділу товариства «Просвіта» у Львові з проханням дати поради щодо відкриття в Середньому Березові читальні «Просвіти». Про це свідчать документи Львівського державного історичного архіву.

Після закінчення духовної семінарії Михайло Сулятинський прийняв цілібат і в 1923 році був рукоположений у сан священика. Свою перше Службу Божу отець Сулятинський відправив в липні цього ж року в Церкві Успення Пресвятої Богородиці свого рідного села, в присутності великого числа віруючих. А далі — душпастирська діяльність на посаді першого співробітника в Церкві святого Архистратига Михаїла міста Коломиї. З 1924 року в цій Церкві другим співробітником був отець Микола Данилович, значна частина життя і діяльності якого пов'язані з Середнім Березовом і з яким отець Михайло Сулятинський дружив протягом багатьох років. Мешкав о. Сулятинський разом з о. Даниловичем в домі братства святого Архистратига Михаїла і весь свій вільний час віддавав роботі з вірними, будучи провідником багато чисельного братства Пресвятої Родини.

Найбільш значною віхою в житті отця Михайла була його душпастирська праця на парохії в Заболотіві. Спочатку він — завідувач, а з 1928 року — парох. Одночасно з цим відправляв Служби Божі в селах Трійці та Тулукові, викладав в музично-дяківській школі, був місто деканом Коломийського деканату. 1935 року отець Сулятинський в складі великої групи священиків на чолі з митрополитом А.

Шептицьким відвідав Ватикан. Парох Заболотова немало допомагав людям, рятуючи їх від голодної смерті. Про один такий випадок згадує житель Середнього Березова Дмитро Скільський: «За німців мій тато поїхав в покутські села міняти дерево на хліб — треба було рятуватися від голоду. Коли було майже все поміняно, виникла проблема, як доїхати додому — адже німці з хлібом не пропускали.

Тоді люди порадили татові звернутися за допомогою до заболотівського священника, якого дуже поважали в окрузі. То був отець Сулятинський. Він прийняв тата на ночівлю, нагодував коней, а в ранці тато виїхав в дорогу, маючи на руках документ від отця на зерно, з яким щасливо доїхав додому. Той документ тато довго зберігав і вважав, що отець Михайло врятував йому життя».

З приходом радянської влади на наших землях почалися арешти духовенства, насильне насаджування православ'я, які закінчилися сумнозвісним львівським «собором». Отцю Сулятинському також було запропоновано прийняти православ'я. І коли отець не погодився, більшовики вигнали його із Заболотова. Залишивши майно, бібліотеку, яку збирав більше 20 років, отець Михайло повернувся додому, в Середній Березів, де став виконувати обов'язки пароха... Сумнопам'ятним не тільки для отця, але й для багатьох земляків, стало 19 січня 1946 року, коли його після освячення води на річці в Нижньому Березові заарештували і відправили до Коломийської тюрми. Розповідають, що коли більшовики після допитів підіслали в камеру свого агента з намовою перейти на православ'я, р. Сулятинський відповів словами молитви: «Вірую в єдину, святу, соборну й апостольську Церкву».

Після вироку суду – 25 років позбавлення волі – отця Михайла чекала довга дорога до мордовських таборів, де йому довелося не лише виконувати важку працю, але й терпіти приниження та знущання лише через те, що не зрікся своєї віри. Після дев'яти років ув'язнення священник був засланий в Караганду, де працював сторожем і з великим ентузіазмом зайнявся душпастирською діяльністю. Ось що розповідає житель Білих Ослав Надвірнянського району Іван Панівник, який разом з сім'єю відбував заслання: «Отець Сулятинський обслуговував не лише українців. З його приходом німці ніби ожили, стали гуртуватися навколо отця. Справа в тому, що він досконало знав німецьку мову, якою здійснював обряд для німців. Тому отця Михайла просили залишитися на деякий час і не їхати додому».

Восени 1957 року отець Сулятинський повернувся в рідне село і активно включився в підпільну роботу з віруючими УГКЦ. За ним постійно стежили. Траплялося, що серед ночі виламували двері і проводили обшук. Тому обряди проводились в умовах суворої конспірації, а релігійну літературу і атрибутику доводилося переховувати під підлогою. Однак, старий священник прихильно ставився як до віруючих, так і до тих, що його переслідували, розуміючи, що не все вони роблять зі своєї волі.

Помер отець Михайло Сулятинський 8 вересня 1977 року і похоронений в родинній гробниці в Середньому Березові. Відійшла у вічність людина, яка заслужила доброго слова за свою відданість Богові та невтомну працю во ім'я становлення істини. Молімо Господа за те, щоб прийняв покійного до свого Царства.

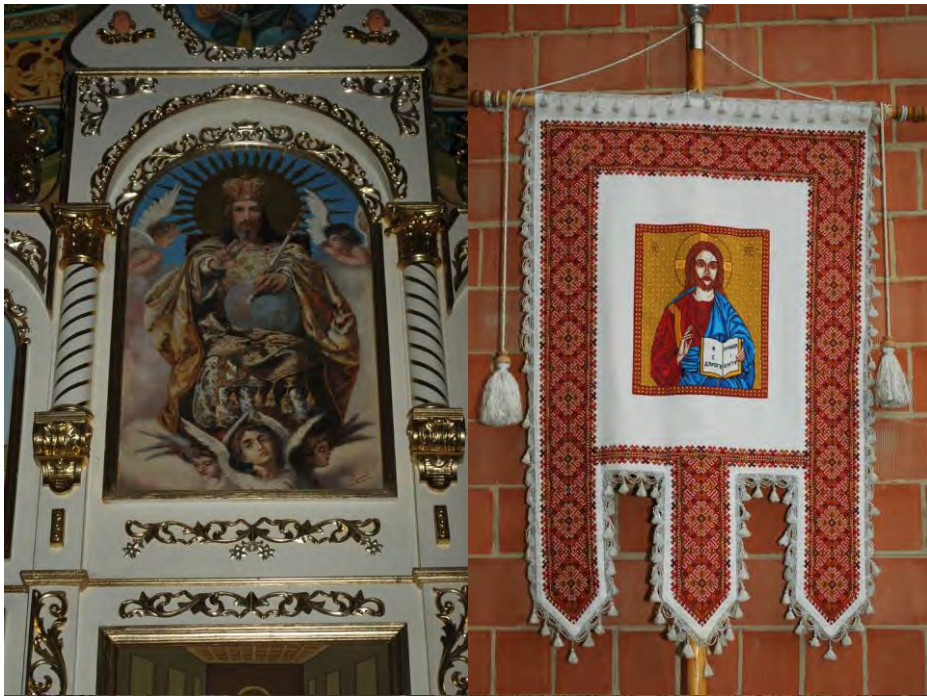

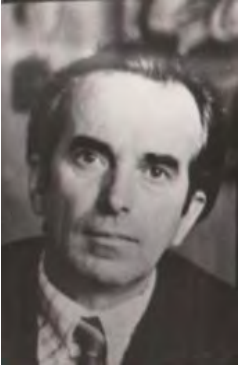

Слово про автора

Життєвий і творчий шлях Миколи Грепиняка довжиною у 80 років

Для мистецтва лиш той часу не знаходить,
хто мистецтво не любить.

Микола Грепиняк

Будучи працівником Косівських художньо-виробничих майстерень, які були при Спільці художників України, Миколу Грепиняка запрошують до Брустурівської середньої школи на роботу вчителем трудового навчання. Там і мені довелося працювати у 1975-1977 роках поруч із талановитим умільцем, педагогом із високим професіоналізмом, із глибокими знаннями у сфері мистецтвознавства, публіцистики і краєзнавства, із палким пропагандистом народного декоративно-ужиткового та декоративно-прикладного мистецтва Гуцульщини Миколою Івановичем Грепиняком. Від нього йшло якесь випромінювання доброї енергетики: з ним було легко спілкуватися нам, молодим педагогам; у наших невдачах він умів розрадити, старався якимось чином допомогти, бо вражав нас своєю обізнаністю з питань на різну тематику, адже був дуже начитаним. Незважаючи на різницю у віці, у нас були з ним досить теплі та дружні відносини. Він був справжнім інтелектом, філософом, вражав своєю ерудованістю та, крім усього, патріотизмом, бо був від природи різносторонньо обдарованим. Про нього можна сказати словами Аделі Григорука, старшого наукового співробітника науково-дослідної лабораторії «Гуцульська етнопедагогіка і гуцульщинознавство» Національної академії педагогічних наук України, заслуженого працівника освіти України: «... Є митці, творчість яких не вичерпується лише кількістю виконаних ними робіт. Навколо себе вони мовби створюють певне «силове поле», що притягує як тих, хто фахово займається мистецтвом, так і далеких від творчих професій людей. Такі митці формують не тільки власне естетичну, але й етичну атмосферу, стають для інших мірою і нормою високої вимогливості до себе, своєї творчості. Вони визначають культурний простір епохи, свого краю». Таким для нас був і є Микола Грепиняк, котрий, як пише Аделя Григорука, «як митець органічно поєднав у собі минуле та сучасне і проклав дорогу в майбутнє».

Миколу Грепиняка любили і поважали учні, горнулися до нього. Багато випускників Брустурської школи, котрих навчав Микола Іванович і був для них прикладом для наслідування, закінчило Косівський технікум народних художніх промислів та Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв і нині є вчителями трудового навчання, знаними різьбярями на Прикарпатті.

Микола Гrepиняк. Тарелі. Дерево, точіння, суха різьба, інкрустація

З переїздом у 1989 році Миколиної родини до мого рідного Вижнього Березова, колиски дитинства і юності його дружини Марії, мені знову пощастило жити поруч творчого педагога. Він навчав дітей різьбленню і інкрустації у власній майстерні, організувавши гурток різьби на дереві для моїх учнів із Вижньоберезівської школи, в якій я працював з 1978 року. Великий майстер із Брустур і не думав тоді, що у цьому краї, де різьбярство не було поширеним, стане зачинателем великого мистецтва. Я часто бував у його власній майстерні, спостерігав за його мистецькою роботою, милувався його витворами мистецтва і дивувався, коли він встигає і різьбити, і малювати, і матеріал збирати та писати нариси про митців-земляків, і навчати талановиту мистецьку молодь, яка залюбки освоювала предмет із різьблення і на заняття гуртка йшла, немов на свято, і чудовий квітник на подвір'ї доглядати, і по господарству поратися, і навіть вірші писати.

Микола Гrepиняк. Різьблені та інкрустовані вироби з дерева

Коли підріс мій син і навчався у 6 класі, я привів його до свого друга Миколи Івановича з проханням подивитися, чи може він чогось у нього навчитися. І яким було моє здивування, коли мій син-семикласник через рік навчання у самобутнього майстра і художника під його керівництвом виготовив сюрприз для мене - приніс мені в подарунок на ювілейну дату народження великий різьблений та інкрустований таріль. Такі знання і в такій мірі може передати дітям тільки педагог з високим професійним, культурним і освітнім рівнем. Цими прикметами наділений Микола Гrepиняк у достатній мірі. В його душі горить бажання не ховатись, не таїтись набутком, знаннями, досвідом, а передати їх допитливій підростаючій зміні, прилучити юних до світу прекрасного.

Народився Микола Гrepиняк в селі Брустури, що на Косівщині, 1933 року в родині простих гуцулів. Дитинство його було наповнене дідусевими казками та маминими співанками. Мамині чудові писанки, батькові різьблені узор прививали любов до прекрасного. А ще чарувало його оточення краси мальовничих гір, якими можна було насолоджуватися в будь-яку пору року. Виростав він наче в різьбленій колисці серед вічнозелених смерекових лісів. В середовищі талановитих художніх умільців росло і засвоювало вміння творити красу своїми руками п'ятеро дітей із родини Гrepиняків: Микола та молодші брати Василь, Юрко, Михайло і сестра Ганна. Позитивно впливало на їхні вподобання та подальшу творчу діяльність мальовничість гуцульського краю, побут жителів гір, збережені самобутні традиції, звичаї та обряди.

Микола Гrepиняк. Гуцули з Бруsturів. Акварель.

Батько Миколи Гrepиняка, Іван Семенович, столярував і різьбив, знав будівельну та слюсарну справи, вмів мурувати печі, грати на скрипці та флюярі, сам собі змайстрував скрипку, а мати вишивала та писала писанки. Сім'я була чималенька, а ще більші нестатки, тому батько приймав обдарованих юнаків на навчання до своєї різьбярської майстерні, щоб заробити якусь копійку та вийти із скрутного становища.

Заслуги Миколи Грепиняка

Майструвати і різьбити на дереві Микола почав з дев'яти років. Тоді ж став захоплюватися і малюванням. Пас корову та й малював красиві брустурські краєвиди. Ще Микола багато читав. За те, що любив читати, в другому класі вчителька Марія Томич подарувала йому кілька дитячих книжок з малюнками Олени Кульчицької. Зимовими вечорами при каганці перечитував вголос Біблійні історії із Старого і Нового Завітів, «Молитовник», статті із «Гуцульського календаря» та «Сільського господаря», «Кобзар» Тараса Шевченка і радів, що його охоче слухають батьки. Миколині батьки до читання ставилися особливо, з повагою. А за роботою батьки були і вдень і ввечері, а тому читати було їм ніколи. Вечорами працювали теж, щоб покрити хоч трохи нестатки, які не давали їм спокою. Тоді й просили малого Миколу щось їм почитати, що й охоче він робив.

Війна, окупація, злидні, важкі повоєнні роки змусили юнака і працювати та заробляти на хліб для багатодітної родини, і разом з тим навчатися в Брустурівській середній школі. Радянські «визволителі» пильно стежили за сімєю Грепиняків, намагаючись загнати її в колгосп. Батько в той час був хворий тяжко, тому матері якось вдалося не записатися в колгосп. Вона говорила активістам, що мусить доглядати хворого чоловіка та за малечюю глядіти треба, а хто в колгоспі робитиме.

У шостому класі Микола був викреслений із списку учнів та виключений зі школи за малювання образів святих завідувачем районного відділу освіти

О. Цепкалом. Семирічну освіту Микола Грепиняк здобуває уже в зрілому віці 1968 року в Косівській вечірній змінній середній школі. Туди вступити і здобути семирічну освіту порадив йому вчитель П. Гуцуляк, єдиний із вчителів, котрий поспівчував його біді.

Після закінчення семи класів здібний юнак вступає до Косівського училища прикладного мистецтва, про яке мріяв з дитинства. Студентів залучали до осінніх робіт на колгоспних полях. На збиранні картоплі в колгоспі Микола отримав запалення легень, довго хворів, а після одужання в училище уже не повертався. Через складні умови проживання та проблеми у здоров'ї не було змоги йому закінчити училище, тому він покидає його уже на першому курсі. Але творча праця людину звеличує, робить її щасливою, життєрадісною. Микола багато читає, малює, наполегливо займається самоосвітою.

А ще доля звела Миколу Грепиняка з художником, професором живопису Євгеном Сагайдачним. Грепиняк часто бував у майстерні місцевого різьбяр Петра Ткачука, цікавився його роботами, учився у нього секретів різьблення та інкрустації. Побачивши творчі доробки Миколи, Петро порадив Грепинякові звернутися за консультацією до відомого художника, мистецтвознавця-колекціонера з Косова Євгена Сагайдачного. За порадою Сагайдачного Микола Грепиняк скоро опанував акварельний та олійний живопис, графіку, скульптуру малих форм, захоплювався екслібрисами, підтримував ділові зв'язки із науковими працівниками Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини і Покуття.

Погашені конверти з екслібрисами Миколи Грепиняка

Микола Грепиняк з Сагайдачним подружився і під впливом строгого і прискіпливого вчителя, котрий не терпів абиякого виконання творчих завдань, Микола навчався малярським технікам, анатомії, скульптурі, рисунку. Умілий молодий Грепиняк охоче піддавався науці талановитого художника і вже скоро його роботи попадають до Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського.

Мистецтво художньої обробки дерева, живопис, гравюру на дереві та ліногравюру Микола Іванович освоїв самотужки. Від прославленого майстра художньої обробки металу Івана Дручківа перейняв досвід та секретні технології виготовлення та оздоблення виробів. Майстер на всі руки захоплювався і мосяжництвом. Крім того, записував цікаві факти з життя і побуту гуцульських умільців-мосяжників. Ще він вивчав творчість майстринь виробів із сиру, писав про них нариси, але Миколу найбільш вабило дерево. Різьба та інкрустація були для нього вподобанням і мали визначальне значення для подальшої творчої діяльності.

А далі – професійне зростання, формування особистості Гrepиняка-художника: праця над собою, тяга до прекрасного, вивчення творчості самотутніх місцевих майстрів, товаришування з науковим працівником Коломийського музею Іриною Матасяк та художником Мар'яном Гловою. Ірина Матасяк стежила за творчою працею молодого Гrepиняка, бо бачила в ньому іскру дарованого Богом таланту, тому давала поради та консультації художникові декоративного мистецтва, запрошувала на виставки, замовляла для музею вироби з різьби по дереву та інкрустації, щоб роздмухати в ньому ту іскру таланту, чого і добилося..

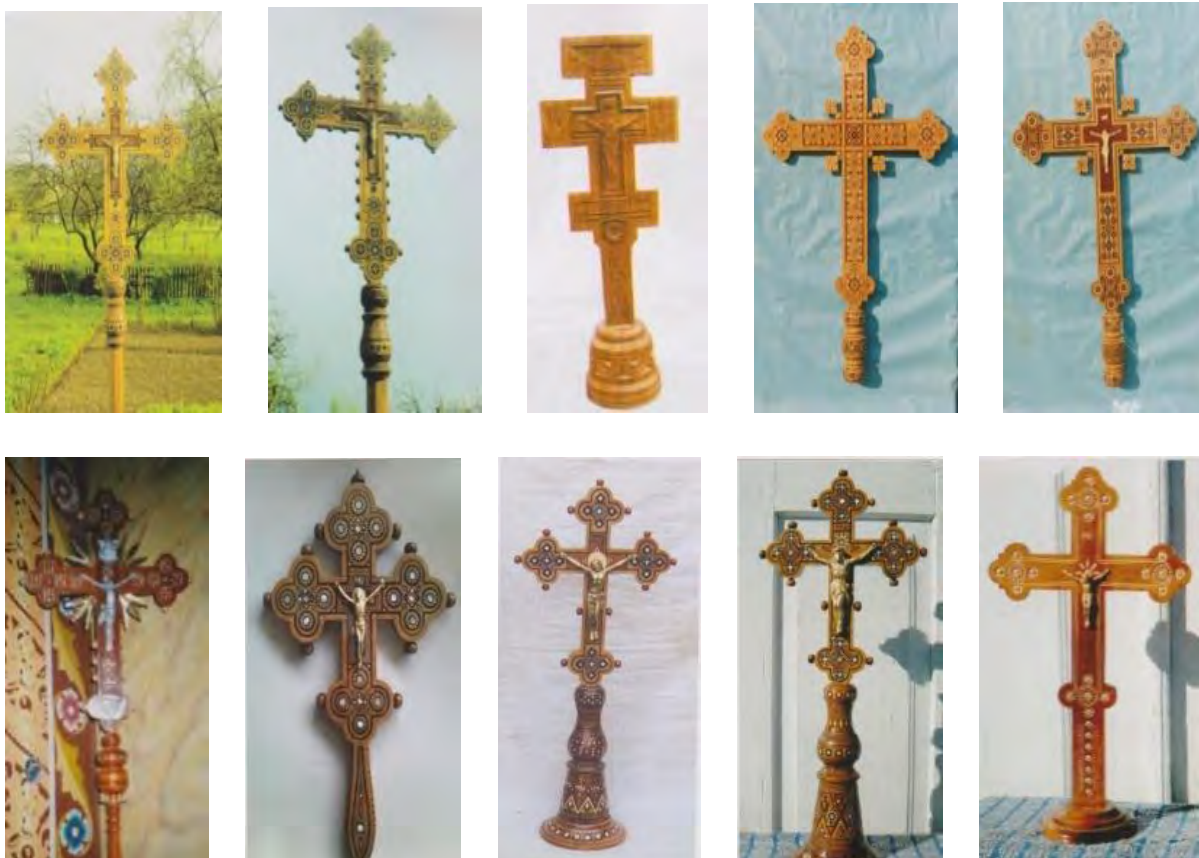

Публікації про Миколу Гrepиняка

Мар'ян Глоба рекомендував Гrepинякові книги з образотворчого мистецтва, підтримував хлопця у захопленні графікою та живописом, аналізував його малюнки. Все це зіграло неабияку роль у розширенні професійних знань для Миколи Гrepиняка. Завдяки їм, про нього, як талановитого митця, в 50-их роках минулого століття заговорили преса і радіо, що окрило юнака і він шукає все нові й нові сюжети та образи для свого творчого доробку

Але чаклування над мистецькими творами не давали Миколі прибутків та засобів для нормального життя. У пошуках виходу із трудного становища та з метою одержати паспорт громадянина СРСР Микола завербувався на великі будови: спочатку в Одесу, а згодом і на Донбас, у місто Сталіно. Був землекопом та теслярем. У вільний від роботи час ходив на виставки, відвідував музеї, бібліотеки та книжкові магазини, фотографував донецькі краєвиди, скульптурні зображення на старовинних будинках, малював пейзажі з териконами.

В цей час приїхали до Миколи Грепиняка в Брустури працівники з Коломийського музею і не застали його вдома. Вони дивувалися, що такий великий майстер полишив свою творчу діяльність і поїхав далеко на заробітки. Про цей випадок Миколі на Донбас написали рідні. А згодом йому написала зворушливого листа науковий працівник музею Ірина Матасяк. Це і заставило Грепиняка повернутися в рідні Брустури і серйозно взятися за мистецьку роботу. Він входить в контакти з видатними косівськими різьбярками І. Балагуроком, М. Тимківим, В. Гузом, І. Пантелюком, спрагло й натхненно береться за різець і дерево. Від твору до твору зростала майстерність Миколи Івановича і успіх не забарився: він стає учасником районних, обласних, республіканських та всесоюзних виставок. З виставок твори Миколи Грепиняка рікою текли в різні музеї світу.

Микола Грепиняк. Хрести різьблені та інкрустовані

Твори Миколи Грепиняка зберігаються в державних музеях Косова, Коломії, Івано-Франківська, Львова, Києва, Канева, в музеях Росії, Румунії, Болгарії, Чехії та Словаччини. А також вони є у приватних колекціях США та Канади. Його роботи побували також на виставках у Москві, Прибалтиці, Білорусі, Польщі та

інших країнах світу. Неодноразово митець Микола Гrepиняк нагороджувався за гармонійні, декоративні та сучасні мистецькі твори грамотами, дипломами, медалями виставок, преміями тощо. Отакий він, Микола Іванович, котрий понад сімдесят років віддав художній творчості та, не зважаючи на роки, повністю віддається творчій роботі й сьогодні, багато і плідно працює.

В домашньому музеї Сагайдачного Микола Гrepиняк познайомився з яворівським різьбярем Юрієм Корпанюком, твори якого відзначалися технічною досконалістю виконання. Спостерігаючи за роботою прославлених талановитих умільців, він продовжував їх кращі мистецькі традиції, творчо переосмислював їх і в результаті створив власні високохудожні мистецькі твори, які швидко стали відомими в Косівському районі на Івано-Франківщині, а згодом і за його межами.

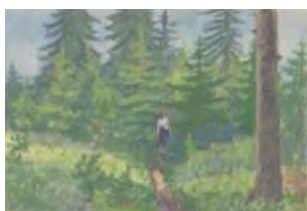
Микола Гrepиняк. Пейзажі. Олія.

Твори митця отримують високу оцінку фахівців і мистецтвознавців. Його виробами з дерева милувалися жителі і гості Івано-Франківська, Коломиї, Косова, Чернівців, Сторожинця та рідного села Брустури. Згодом вони відбиралися на виставки декоративного і прикладного мистецтва столиці України. Різьблені та інкрустовані тарелі, шкатулки, рахви Миколи Гrepиняка експонувалися на 55-ти художніх виставках в Україні та за її межами – в Румунії, Болгарії, Чехословаччині, Австрії, Канаді і Росії. Його твори, художні вироби із дерева, знаходяться в багатьох музеях України та зарубіжжя: у Київській Лаврі, в Косівському державному інституті прикладного та декоративного мистецтва, в Косівському музеї народного мистецтва і побуту, в Коломийському державному музею народного мистецтва Гуцульщини і Покуття імені Й. Кобринського, в Літературно-меморіальному музеї Марка Черемшини в Снятині, в Івано-Франківському художньому та Івано-Франківському краєзнавчому музеях, в Музеї народної архітектури та побуту у Львові, у Львівському музею народного мистецтва, в Чернівецькому літературно-меморіальному музею Юрія Федьковича, в Літературно-меморіальному музеї Тараса Шевченка у Каневі, у Музеї Тараса Шевченка у місті Палермо, що в Канаді.

Микола Гrepиняк. Екслібриси

Не любив фальшувати у мистецтві різьблення Микола Іванович. Маючи міцну народну основу, Божу іскру, щедre серце, надзвичайно велику силу волі, відчував, що ніколи не покине улюбленого заняття різьблення, бо то була потреба його життя, як повітря і вода, як хліб насущний. За створення нових зразків художніх виробів, дивотвори в техніці плоскої різьби та інкрустації, привабливі й довершені в формі й композиції, своєрідні мелодійні пісні дерева, різця, рук і серця, акварельні картини – краєвиди мальовничої брустурської природи, за любов до рідного краю, до України Микола Гrepиняк прийнятий до Спільки художників України. Його творча спадщина є цінним надбанням багатьох музеїв нашої країни та зарубіжжя, чарує зір відвідувачів виставок та музеїв, є школою для молодого покоління народних митців, бо він мав великий хист творення краси і в кожному його виробі є щось нове, неповторне та невід’ємне від традиційного гуцульського.

Микола Гrepиняк. Брустурські пейзажі. Акварель

Микола Гrepиняк – духовно багата людина: має свою власну бібліотеку, де зібрано сотні книг про народне мистецтво краю та всієї України; любить малювати, в своїй колекції має понад 200 екслібрисів, сотні малюнків та різьблених інкрустованих виробів із дерева; пише вірші та багато іншого вміє робити народний умілець.

Микола Гrepиняк. Храми Духовності. Графіка:

Зліва – направо: Церква Вознесіння Господнього Вижнього Березова.

Церква Успіння Пресвятої Богородиці Середнього Березова.

Церква святого Миколая Нижнього Березова.

Церква Пресвятої Богородиці Лючок.

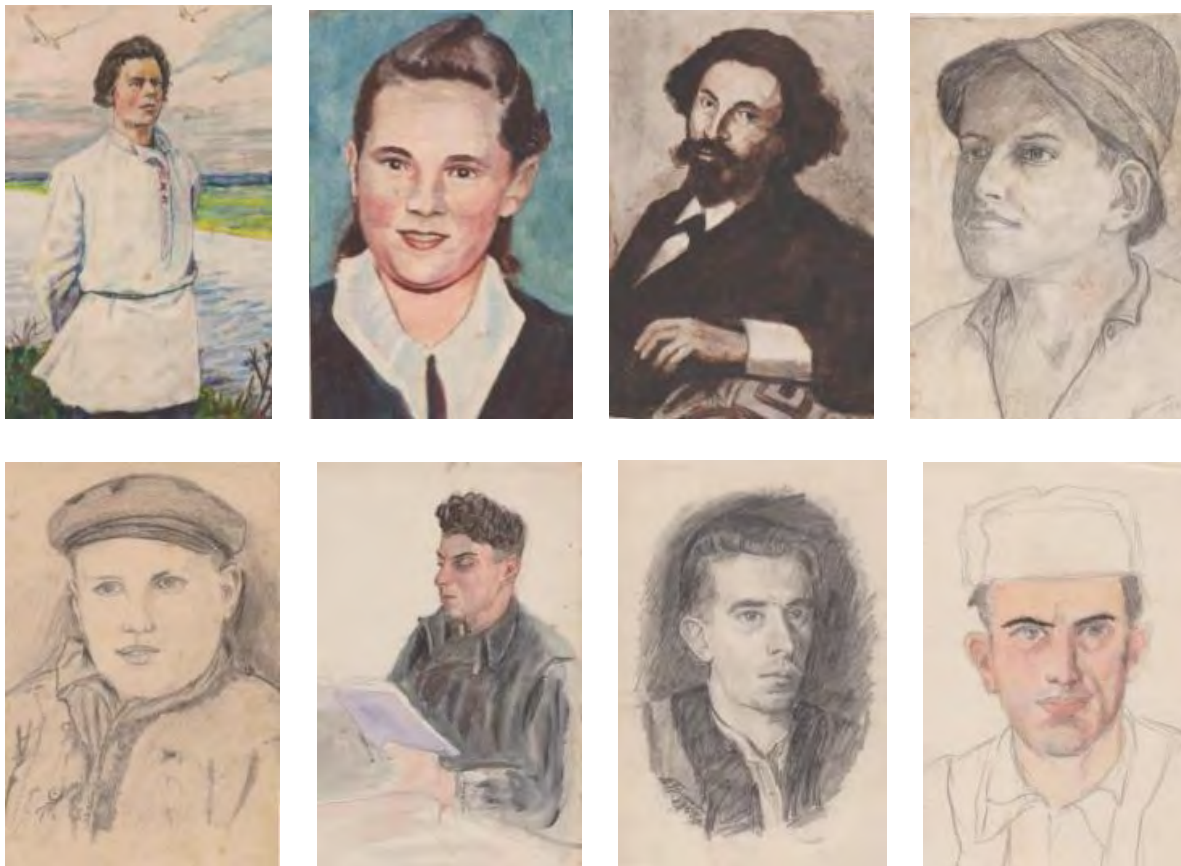
Церква Вознесіння Христового Брустурів.

Греко-Католицька Церква Чорних Ослав.

Свого часу Микола Іванович закінчив однорічну заочну школу громадських кореспондентів при Косівській районній газеті, тому-то писати нариси, дослідницькі статті є для нього професійною справою. Він – автор майже двохсот мистецтвознавчих статей та нарисів про народних самобутніх умільців гуцульського краю, про таких визначних митців Косівщини, як Дмитро Дутчак, Іван Дручків, Іван Петрашук, Іван Пантелюк, Петро Ткачук, Василь Петрів, Іван Тинкалюк, Олекса Ванджурак, Микола Кішук, Іван Грималюк, Микола Габорах, Федір Боринський, Г. Матійчук, Марія Матійчук, Марія Чулак, М. Александрук, П. Корпанюк та багато інших. Завдяки публікаціям Миколи Гrepиняка гуцульські майстри стають відомими людьми і навіть членами творчих спілок.

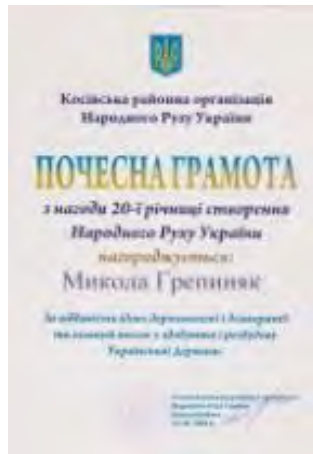
Микола Гrepиняк – постійний дописувач до районних газет «Гуцульський край» та «Освітнянський вісник», до березівського часопису «Голос краю» і не тільки до них. Він друкувався і в «Літературній газеті», і в журналах «Жовтень», «Україна», «Народна творчість та етнографія» тощо. Відомий педагог і дослідник Косівщини Ігор Пелипейко про нариси Миколи Гrepиняка писав: «Перед читачем постають написані в теплих кольорах образи людей, до яких автор відчуває щирі симпатії і творчим успіхам яких серце радіє. А це між митцями не дуже часто спостерігається...».

Він відзначав значні творчі здобутки Миколи Івановича і підкреслював, що Грепинякові нариси вимальовують дивовижний розмах народного мистецтва Гуцульщини, показують справжню картину унікальної обдарованості горян.

Микола Грепиняк – майстер портрета

Творчістю Миколи Грепиняка цікавилися мистецтвознавці **Ірина Матасяк** (журнал «Україна», 1958 рік), **Олексій Соломченко** (газета «Прикарпатська правда», 1958 рік, 4 жовтня; журнал «Народна творчість та етнографія», 1961 рік, січень-березень; книга-альбом «Народні таланти Прикарпаття», 1969 рік) газета «Гуцульський край», 1999 рік, 14 березня), **Василь Стефюк** (журнал «Народна творчість та етнографія», 1961 рік, січень-березень), **Віктор Бабій** (газета «Життя і слово», 1966 рік, 14 лютого, Канада), **Микола Петренко** (журнал «Жовтень», 1970 рік, № 10, збірник нарисів «Ходо п'ятирічки», 1972 рік), **Микола Яновський** (Розповіді про народних митців «Срібна пряжка», 1980 рік), **Катерина Каркадим** (каталог «Виставка творів Миколи Грепиняка», 1984 рік), **Роман Дреботюк** (каталог «Виставка творів М. Грепиняка – графіка, художня обробка дерева», 1984 рік), **Василь Глібчук** (альманах «Гуцульщина», 1991 рік, № 3), **Ярослав Дацюк** («Профспілкова газета», 1997 рік, 17 грудня), **Іван Мисюк** (книга «Гірська веселка», 2000 рік), **Петро Арсенич** (довідник «Дослідники та краєзнавці Гуцульщини», 2002 рік), **Ігор Пелинейко** (газета «Рідне слово», 2003 рік, 6 березня).

Грамоти та вітання Миколи Грепиняка

Може, колись невтомні руки Миколи Івановича й відпочивали, а от очі – ні. В перервах між малюванням та різьбленням він постійно читав, бо, як пише про нього Аделя Григорука, «ще з юних літ Микола Грепиняк усвідомив, що всі знання світу заховані в книгах». Нині руки митцю ще добре служать, а от очі – ні. Його понижений зір не дозволяє різьбити і малювати, проте він і сьогодні постійно в русі: продовжує пошуки старовинних зразків гуцульського народного мистецтва, невтомно збирає і записує важливі відомості із життя і творчості народних умільців Косівщини.

Зліва – направо: Микола Грепиняк з парохом Церкви Вознесіння Господнього Василем Боднаруком.
До Миколи Грепиняка завітав Святий Миколай.
Миколу Грепиняка вітають вдячні учні з 75-річчям.
Микола Грепиняк за шахматами власної роботи.

Вижній Березів, як і вся Гуцульщина, гордиться, що має справжнього митця, в роботах якого зашифрована вся краса мальовничих Карпат. «Моє кредо, – пише Микола Грепиняк. – як мистець і красзнавець, прагну і стараюсь пропагувати різцем і пером справжню гуцульську самобутність, щоб мистецтво наше розвивалось в кращих традиціях національної української духовності та культури, ніяких чужих стилів, асиміляції не сприймаю».

Зліва – направо: Микола Грепиняк з дружиною Марією у Вижньому Березові.

Микола Грепиняк під час встановлення мозаїчних образів на фасаді Церкви Вознесіння Господнього.
Микола Грепиняк в своїй хаті-музеї у Вижньому Березові.

Микола Грепиняк на дорозі до Церкви Вознесіння Господнього Вижнього Березова.

В перші роки проживання у Вижньому Березові Миколи Грепиняка розпочалося оздоблення Церкви Вознесіння Христового, до якого він долучився та доклав немало старань у різьбленні та інкрустації: виготовив семисвічник, тетрапод, свічники, патериці, процесійні хрести, трійці; разом зі столяром Михайлом Васкулом змайстрував та оздобив накладними елементами з різнокольорових порід дерева крилос; подарував Церкві ручний хрест для священика. «Микола Іванович, - пише про нього Аделя Григурок, – щасливий з того, що дар, отриманий від Бога, щиро віддав Господові на його прославу... Вважає, що традиційна народна естетика, в якій змалечку виховуються люди, що народилися в Карпатах, своєю високою красою має служити їх духовному зростанню і разом з Божим словом проникати в їх душі».

Микола Грепиняк. Тетрапод вижньоберезівської Церкви Вознесіння Господнього

Микола Грепиняк. Тетрапод вижньоберезівської Церкви святого пророка Іллі

«Життя прожито не марно», – так висловився про Миколу Грепиняка мистецтвознавець Олексій Соломченко. Життя прожито не марно, адже Микола Іванович протягом усього свідомого життя служив та продовжує сумлінно служити й сьогодні мистецтву, людям і Україні. Його праця є корисною для всіх шанувальників яскравого мистецтва, натхненного красою Карпатських гір.

«Справжній мистецький твір, – пише поціновувач таланту Миколи Грепиняка Аделя Григорук, – народжується з любові – до людей, своєї землі, Вітчизни. Тільки тоді він, у свою чергу, також народить любов. Усе своє довге життя Микола Грепиняк керувався цими істинами. Творив красу з любові, штрих за штрихом вирізьблював її на теплій поверхні чи то карпатської груші, чи горіха, чи явора, мережив пером на біленьких аркушах паперу. Це – його життєпис, вкарбований в історію українського мистецтва. Його духовний скарб, призбираний в рідних горах і відданий людям. На добро і пожиток».

Микола Грепиняк – майстер дерев'яної скульптури

А закінчити свою розповідь про Миколу Грепиняка, відомого майстра, вихователя і вчителя, хочу коломийками, складеними на зустрічі Грепиняка зі школярами та учителями Вижнього Березова педагогом Калиною Томич:

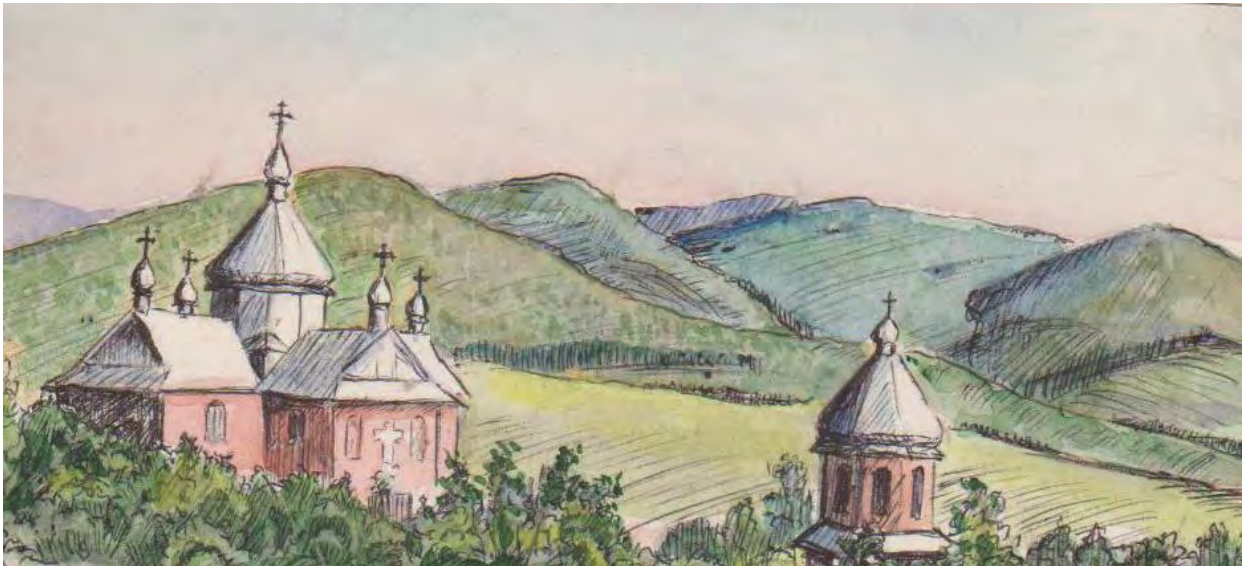
*Засміялись на тарелях веселі узори –
То Миколи Грепиняка ці чудові твори.*

*Славний різьбяр свої знання ніде не ховає –
Він нас, хлопців-березунів, всьому навчає.*

*І нехай ми не славетні й знань всіх не здобули,
А за те, що ми вже вмієм, то майстра заслуга.*

*Ваша праця, ваша слава – не лише на нині,
Збереже ці ваші труди наше покоління.*

*Щоб ще много літ ви жили в здоров'ї та щасті
І тішили своїм працев цілий світ прекрасний.*

*Церква на фоні гір
У промінні сонця сріблом виграє.
Кожна оселя, кожний двір
Божому Храму поклін віддає.
Щонеділі вранці дзвонять дзвони -
Так врочисто, мелодійно
На Службу Божу звуть вони,
І люди йдуть до Церкви
Йдуть рійно.*

Микола Грепиняк

Використана література:

1. Роман Сушко, Мирослав Левицький. Хроніка нищення української мови. – К., 2012.
2. Микола Ільницький. Спомин про села Березови. – Філядельфія, 1988.
3. Микола Грепиняк. Храм духовності. Історичний нарис про Вижньо-березівську церкву Вознесіння Христового // «Голос краю». – 2001 (число 4,5), 2002 (число 1, 2), 2003 (число 1, 2).
4. Орест Смицнюк. Тернистий шлях // «Галичина», 6 листопада 1990 р.
5. П. Василик, Б. Вівчар. Люди, любіть один одного // «Прикарпатська правда», 2 лютого 1990.
6. Д-р Михайло Кушнір. Перспективи українського християнського націоналізму. – «Америка», Філядельфія, 1973.
7. В. П. Іванишин. Українська церква і процес національного відродження. Матеріали до вивчення дисциплін гуманітарного циклу (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. І. Я. Франка). – Дрогобич, 1990.
8. Василь Ігнатюк. Осип Курилас в Березові // «Голос краю». – 31 січня 2000 (число 1).
9. Михайло Томащук. «Березови в історії Гуцульщини». – «Вік», Коломия, 1997.
10. Іван Кузич-Березовський. Березівське боярство на тлі історії України. – Детройт, 1962.
11. Павло Василик. Шематизм Коломийсько-Чернівецької єпархії Української Греко-Католицької Церкви на 2001 рік Божий. – Коломия, 2001.
12. Й. Тереля. 2001. – Ужгород-Торонто, 1991.
13. Василь Курищук. Духовні святині Яблунівщини. – «Писаний камінь», Косів, 2013.
14. Д. Блажейовський. Українські церковні унії: Константинопольська, Римська і Московська. – Нью-Йорк, 1987.
15. Л. Вардзарук. Памятаймо! – Івано-Франківськ, 2008.
16. Ярослав Дрогомирецький. У ньому воєдино сплетена невтомна праця, талант і глибока духовність // «Поліття». – 1997 (число 4).
17. Василь Гнатюк. Отець Михайло Сулятицький // «Нова Зоря»-1996 число 30-31 (207-208).

Микола Грешняк

Храми Духовності
Історичний нарис про
Вижньоберезівські духовні святині

“Писаний Камінь”
с. Вижній Березів
2016

Видруковано в ПП “Писаний Камінь”
Свідоцтво Держ. реєстру: серія ІФ, № 5083
Івано-Франківська обл., м. Косів,
вул. Незалежності, 28.
Тел-факс: 2-24-91
E-mail: Evrika-pk@ukr.net

Підписано до друку 10.11.16. Формат 60х84\16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Умов. друк. арк. 4,32. Обл.-вид. арк. 6,41.
Тираж 200 прим. Замовне 187.